

Voorgestelde Maatregelen voor Economisch Herstel

**Facilitering van het Bedrijfsleven op kort en
middellang termijn**

Paramaribo, 6 juli 2020

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
2.	De huidige economische situatie in de wereld en in Suriname	3
3.	Acute korte termijn maatregelen voor het bedrijfsleven te midden van de Covid-19 pandemie	5
4.	Sectorale maatregelen op kort en middellang termijn	8
4.1.	Agrarische sector	8
4.2.	Bosbouw en houtverwerking	11
4.3.	Mijnbouw	13
4.3.1.	Mijnbouw exclusief olie en gas	13
4.3.2.	Olie en gas	15
4.4.	Industrie	16
4.5.	Energie	18
4.6.	Toerisme	19
4.7.	Handel	21
4.8.	Infrastructuur	23
4.9.	Transport	24
4.9.1.	Landtransport	24
4.9.2.	Marieme diensten	26
4.9.3.	Luchtvaart	28
4.10.	Bankwezen	29
4.11.	Verzekeringsmaatschappijen	31
4.12.	ICT	33
5.	Integrale crisis- en duurzame maatregelen naar beleidsgebied en pijler	36
6.	Conclusies	40

1. Inleiding

De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB) en de Associatie van Surinaamse Fabrikanten (ASFA) zijn belangrijke werkgeversorganisaties binnen de samenleving. Onze organisaties vertegenwoordigen vrijwel alle productie en dienstverlenende sectoren van de economie en leveren een enorme bijdrage aan de totale productie van het land, de exportopbrengsten, de werkgelegenheid en de inkomsten voor de overheid.

De VSB en ASFA zijn voorstanders van een volledig transparant overheidsbeleid en een nauwe samenwerking met de toekomstige regering voor de periode 2020-2025. De door haar opgedane kennis en skills stelt het bedrijfsleven volledig ter beschikking aan de nieuwe regering, om de Surinaamse economie wederom gezond te maken.

Daarom is gemeend dit document samen te stellen en aan te bieden aan de nieuwe regering. In het document wordt de visie gepresenteerd van het bedrijfsleven, over de vereiste maatregelen die nodig zijn om de koers van kritieke situatie met betrekking tot de Surinaamse economie om te buigen naar één van stabiliteit, duurzame groei en welvaart.

Alvorens over te gaan tot de voorgestelde maatregelen van het bedrijfsleven, wordt er eerst een korte analyse gepresenteerd van de huidige mondiale- en Surinaamse economie.

Vervolgens wordt de visie van het bedrijfsleven met betrekking tot de te nemen maatregelen voor het herstel van de economie gepresenteerd. De visie is als volgt onderverdeeld:

- Acute korte termijn maatregelen ten behoeve van het bedrijfsleven, om het hoofd, te midden van de Covid-19 pandemie, boven water te houden;
- Sectorale benadering met korte en middellange termijn maatregelen van productie- en dienstverlenende sectoren;
- Integrale crisis en duurzame maatregelen naar beleidsgebied en pijler die vrijwel de gehele samenleving bestrijken.

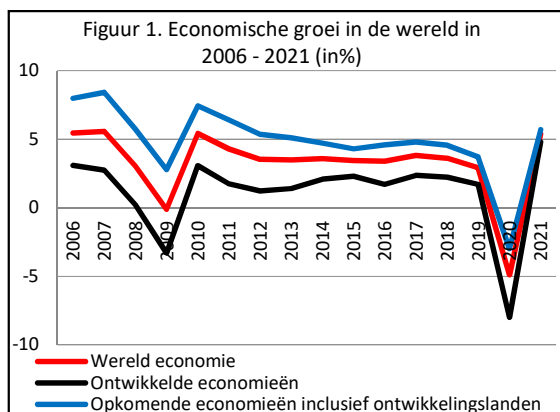
Ter afsluiting van het document worden enkele conclusies getrokken.

2. De huidige economische situatie in de wereld en in Suriname

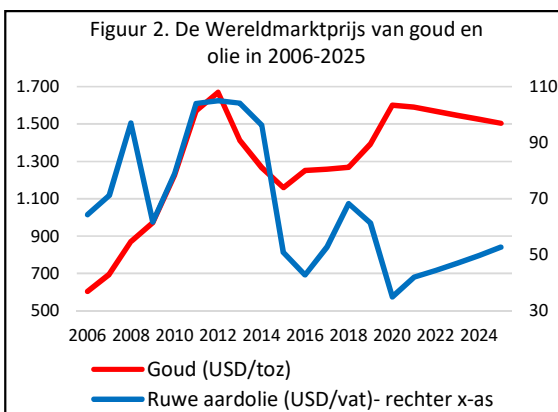
De wereldeconomie is het eerste halfjaar van 2020 in de greep van de Covid-19 pandemie. Tot en met de derde week van juni, zijn het aantal geregistreerde besmettingen wereldwijd gesteld op ca. 9 mln. mensen, waarvan 3,5 mln. genezen verklaard zijn en ca. 469 duizend gestorven zijn. In Suriname ligt het aantal besmette personen boven de 500, waarvan meer dan 200 mensen genezen verklaard zijn en meer dan 14 personen gestorven zijn.

De pandemie heeft het geheel economisch en maatschappelijk leven in de wereld ontwricht, vanwege onder andere de onbekendheid met het virus, de angst die daarbij gepaard gaat en “social distancing” protocollen waardoor een lockdown van de economieën heeft plaatsgevonden. Na de lockdown in de eerste maanden van het jaar, zijn vele landen vooral in Europa, de VSA in mei – juni overgegaan tot een voorzichtige heropening van de economieën, nadat het aantal besmettingen enigszins onder controle is gekomen. Echter is men nog steeds bang voor een tweede golf van besmettingen later in het jaar. In andere regio's met name Latijns Amerika is er thans juist sprake van een ongecontroleerde toename van het aantal besmettingen.

Vanwege deze pandemie is de groeiverwachting in de wereld aangepast. Was aan het begin van het jaar de groei van de wereldeconomie door het IMF nog geprojecteerd op 3,3 %, in juni is de groeiverwachting aangepast tot – 4,9 %. Het IMF vermoedt dat de wereldwijde recessie en financiële crisis in 2020 als gevolg van de pandemie, de ergste zal zijn sinds de grote depressie van 1929. De economische groei van de ontwikkelde landen dit jaar is geschat op – 8%, terwijl die voor de ontwikkelde landen en opkomende economieën geschat is op -3% (figuur 1).

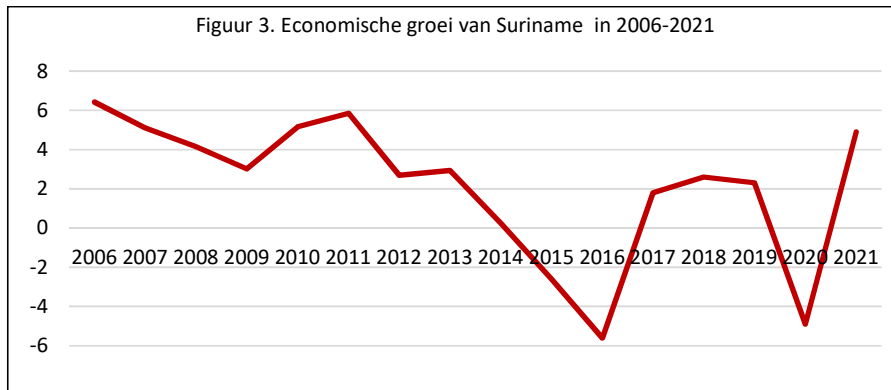

Bron: IMF WEO april 2020

Bron: www.kitco.com, Wereldbank

De recessie gaat gepaard met dalende wereldmarktprijzen van grondstoffen, waardoor ook Suriname geraakt zal worden. Zo wordt de prijs van olie op gemiddeld USD 35 per vat geprojecteerd, een daling van ca. 43 procent ten opzichte van 2019, terwijl de goudprijs naar verwachting juist zal toenemen met ca. 15 procent tot USD 1.600 per toz in 2020 (figuur 2). Bij herstel van de wereldeconomie zal de olieprijs op middellang termijn stijgen tot ca. USD 53 per vat in 2025, terwijl in dat jaar de goudprijs naar verwachting ca. USD 1.500 per toz. zal bedragen. De overheid zal bij het uitzetten van haar beleid, met deze internationale ontwikkelingen rekening moeten houden.

Bron: IMF WEO april 2020.

Onze economie maakt al enige jaren moeilijke tijden mee. Na de economische teruggang en recessie van 2014-2016, was er in 2017-2019 sprake van een matige economische opleving met een redelijk stabiele wisselkoers.

De dalende wereldmarktprijzen van onze belangrijkste exportproducten, de stopzetting van de bauxietindustrie in 2015, maar ook weinig of geen afstemming van het overheidsbeleid op deze ontwikkelingen, waren de oorzaak van de slechte economische groei in 2014-2016. De steeds toenemende overheidsfinancieringstekorten van gemiddeld 9,6 % van het BBP in 2015-2018 en ca. 8,8 % tot en met oktober 2019, hebben de overheidsschuld enorm doen oplopen tot USD 3 miljard, waarbij de overheid thans niet in staat is, haar schuldenlast (op tijd) af te lossen. Dit heeft zich vertaald in een aanpassing van de kredietwaardigheid van het land tot een CCC rating, de status van “non-investment grade, high/substantial credit risk junk”. Dit maakt het niet allen moeilijker en duurder voor de overheid om internationaal geld aan te trekken, maar heeft ook invloed op het bedrijfsleven.

De bancaire sector heeft het door de crisis ook zwaar te verduren gehad in de afgelopen 5 jaar. Het aantal “non-performing loans” van de bancaire sector nam aanzienlijk toe, wat leidde tot grote kwetsbaarheden in deze sector en in het totaal financiële systeem. Het schandaal rond de gebruikte kasreserve van de banken door de monetaire autoriteiten, heeft de sector nog kwetsbaarder gemaakt en heeft geleid tot een enorme afname van het vertrouwen in de CBvS. De fragiele economische stabiliteit die aan het begin van 2020 ernstig verstoord is, heeft geleid tot een enorme feitelijke depreciatie van onze munt, oplopende bedrijfskosten en een enorme terugval in het besteedbaar inkomen van consumenten.

De genomen maatregel vanaf maart om de Covid-19 pandemie tegen te gaan, heeft het geheel economisch gebeuren in het land ontwricht; winkels en bedrijven zijn beperkt open geweest terwijl de bedrijfsvoering en inkomsten in sommige sectoren, waaronder de toerisme sector, transport (lucht- en landtransport) en de toeleveringsbedrijven voor deze sectoren volledig zijn komen weg te vallen. Vanwege het opdrogen van de inkomstenstroom en de beperkte financiële buffers van bedrijven, wordt het steeds moeilijker voor hen om het hoofd boven water te houden.

Het IMF heeft in april 2020 de economische groei voor Suriname als gevolg van de Covid-19 pandemie en valuta crisis geprojecteerd op een inkrimping van liefst 4,9 procent en een herstel van de groei met 4,9 procent in 2021 (figuur 3). De beperkte beschikbaarheid van vreemde valuta in 2020, met als gevolg instabiele, stijgende wisselkoersen, zal leiden tot een hoge inflatie van gemiddeld 27,9 %, wat weer de effectieve vraag en de economische groei negatief zal beïnvloeden. In 2020 zal volgens het IMF het werkloosheidspercentage met ca. 1 procent toenemen tot 9,5 procent.

3. Acute korte termijn maatregelen voor het bedrijfsleven te midden van de Covid-19 pandemie

De Covid-19 pandemie zal zeker ook zijn weerslag hebben op het bedrijfsleven in de vorm van sluiting van sommige bedrijven vooral MKO, het verlies van arbeidsplaatsen, waardoor productie en koopkracht drastisch zullen afnemen. Om erger te voorkomen, heeft het bedrijfsleven op korte termijn hulp nodig van de overheid.

De ultrakorte termijn maatregelen zijn onder te verdelen in 5 clusters:

1. Verbetering financiële weerbaarheid private sector MKO: het handhaven c.q. verhogen van de beschikbare liquiditeit met name voor Middel- en Kleine ondernemingen om faillissementen en massa ontslagen te voorkomen dan wel te minimaliseren. Het beheersbaar houden van de bedrijfskosten door alle niet direct noodzakelijke administratieve kostenverhogende maatregelen uit te stellen.
2. Andere fiscale ondersteuning en stimulus plan: het stimuleren van investeringen middels het aanbieden van fiscale incentives om het beschikbaar kapitaal bij bedrijven te mobiliseren. Hierbij is het stabiliseren van de wisselkoers een belangrijke voorwaarde.
3. Covid-19: in het kader van de Covid-19 bestrijding het beheersbaar openhouden van de economie waarbij alle (vernieuwde) inzichten en ervaringen van de ons omringende landen moeten worden meegenomen.
4. Wetgeving en instituten: het versterken en versneld laten functioneren van belangrijke instituten en het herzien van bestaande wetgeving.
5. Het versterken van de samenwerking met het buitenland en overige adviezen.

Overzicht voorgestelde Prioriteitsmaatregelen Bedrijfsleven

- 1. Het verbeteren van de financiële weerbaarheid van de particuliere sector in het bijzonder het MKO**
 - a) In overleg met de Centrale Bank, de bankiersvereniging en de private sector het evalueren en opnieuw inrichten van het nood en productiefonds. Het doel is om direct financiering middels SRD-kasreserve ter beschikking te stellen aan specifieke sectoren die direct zijn geraakt door de Covid-19 crisis.
 - b) In samenwerking met de Centrale Bank en de particuliere banken herschikken van lopende leningen.
 - c) Herziening bagger fee en het instellen van een toezichtorgaan met ter zake deskundigen.
 - d) Het opschorten van de betaling van de energierekening voor sectoren die rechtsreeks zijn getroffen door de maatregelen die zijn genomen in het kader van de Covid-19 bestrijding. Bv de Toerisme sector, Horeca, Hotels.
- 2. Andere fiscale ondersteuning en stimulus**
 - a) Het tijdelijk opschorten van invoerrechten op input en machines t.b.v. de landbouw, bosbouw, mijnbouw en andere productiesectoren voor een periode van maximaal 6 maanden (voor de rest van het jaar).
 - b) Tijdelijke opschorting “Government take op brandstof” voor geïdentificeerde primaire sectoren zoals de agrarische sector en transportsector. Dit behoeft nadere uitwerking.
 - c) De bedrijven de mogelijkheid te bieden om delen van hun verliezen, die onder andere ontstaan zijn door het doorbetalen van lonen aan personeel gedurende de periodes van stopzetting van de productie, te mogen verrekenen met hun belastingen.

3. Covid-19 Het nieuwe (ab)normaal

We moeten ons realiseren dat wij geconfronteerd zullen blijven met het Covid-19 virus zolang er nog geen vaccin is ontwikkeld. Binnen dit nieuwe normaal moeten we met medeneming van alle nieuwe inzichten proberen onze economie zodanig in te richten, dat wij de economie draaiende blijven houden. In dit kader is een mix van maatregelen nodig zowel institutioneel, organisatorisch alsmede financieel. Deze worden hieronder in willekeurige volgorde opgenoemd:

- a) Het onmiddellijk versterken van het Covid-19 Crisis Managementteam met organisatiedeskundigen, psychologen en financieel experts.
- b) Het herstellen van de relatie met de gezondheidsautoriteiten in Nederland voor technische, logistieke en financiële ondersteuning.
- c) Het versterken van het Management van het BOG. Het uitbreiden van het test en quarantaine beleid.
- d) Het sanctioneren van overtreders van Corona-maatregelen, zoals zich niet houden aan verplichte thuis quarantaine. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de bepalingen in de noodwet.
- e) Geleidelijk opengooien van de lokale economie en grenzen met Aruba, Frans-Guyana, Curaçao en dan Nederland.
- f) Het nu reeds ontwikkelen van een promotieplan voor Suriname zodra wij de Covid-19 situatie onder controle hebben. Marketing en promotion van Suriname als toerisme product beyond Covid-19. Hierin past het zo snel mogelijk opzetten van een bi- of multilaterale samenwerking met Curaçao en/of Aruba.

4. Wetgeving & instituten

Er zijn een aantal belangrijke instituten. c.q. wetgevingsproducten die ondersteuning kunnen geven aan het herstelplan. Daarnaast zijn er een aantal wetsproducten die in de huidige vorm een enorme belemmering kunnen vormen voor groei en ontwikkeling.

- a) Het onmiddellijk intrekken van de zogenaamde Valutawet en verbeteren met de inzichten van de private sector en direct belanghebbenden.
- b) Investeringswet samen met de Wet Investsur herformuleren en integreren met concept Wet Stimulering Investerings (Wet Reiger).
- c) Het uitstellen van de inwerkingtreding van de nieuwe Wet op de jaarrekening met de verplichting voor invoering van IFRS.
- d) Het aanhouden van de twee wetsproducten en onderliggende wetten, de zogenaamde Wet Toezicht Gezondheidszorg. Er moet eerst een bredere discussie plaatsvinden met de belangrijkste actoren waaronder maar niet beperkt tot de VMS, VSB/ASFA en, Vakbeweging.
- e) Concept Wet Toezicht Verzekeringsbedrijven, aanpassen met medeneming van de inzichten van de sector.
- f) Wet Rij- en Voertuigenbelasting aanpassen waarbij de transportsector en productiesector worden vrijgesteld.
- g) Het benoemen van een nieuwe Directeur voor Investsur. De kandidaat wordt voorgedragen/ondersteund door de private sector.
- h) Het installeren van nieuwe leden voor de SER.
- i) Het her-activeren van het Suriname Business Forum.
- j) Het instellen van een tender autoriteit; de Wet is nagenoeg gereed.
- k) Het instellen van een privatiseringscommissie.

- l) Het herinrichten van het Tripartiet Overleg waarbij vertegenwoordiging plaatsvindt op basis van representativiteit.
- m) Versterken van de RvC van het NOB met minimaal 2 extra RvC leden uit de private sector.
- n) Herziening bemensing Gezondheidsraad en vergroten toezicht op het SZF.
- o) Het afkondigen van de Toerisme Raamwet en de Wet op de Toerisme Autoriteit met gewijzigde samenstelling van de Raad van Toezicht waarbij 60% van de raad bestaat uit leden uit de private sector.
- p) Aan te vullen met MSME-wetgeving, belasting hervorming, Presumptive tax, BTW, IP wetgeving, Voedselveiligheidswet, wet SNTA, Wet Stimulering van Investerings, Caricom belasting verdrag.

5. Buitenlandse samenwerking en overige adviezen

- a) Het vragen van uitstel van de Nationale Risk Assessment. Suriname is onvoldoende voorbereid.
- b) Het onmiddellijk benoemen van de Nederlandse Ambassadeur.
- c) Het ratificeren van de Economic Partnership Agreement.
- d) Herstellen van de relatie met de FED of New-York en het importeren van banknotes hervatten.
- e) Het vinden van een politieke oplossing voor de opschorting van export van banknotes via Europa.
- f) Onmiddellijk activeren Rivercouncil met Frans-Guyana en toevoeging vertegenwoordiger private sector.
- g) Wij stellen voor om personen uit de private sector toe te voegen aan RvT en of commissarissen in de volgende instellingen of bedrijven: EBS, SWM, Telesur, Havenbeheer, MAS, WAS, TAS, ADRON SLM, Luchthavenbeheer, Universiteit, Centrale Bank van Suriname. Desgewenst kunnen wij u een lijst van potentiële kandidaten doen toekomen.
- h) Om zoveel als mogelijk het menselijk kapitaal in Suriname te mobiliseren, stellen wij voor om bij het benoemen van personen in toezichtsorganen en of RvC de eis van de Surinaamse nationaliteit te laten varen. Als eis zou kunnen gelden ingezetene zijn van Suriname en voldoen aan de criteria om in aanmerking te komen voor een PSA.

4. Sectorale maatregelen op kort en middellang termijn

De sectorale benadering van zoveel als mogelijk visie, doelstelling voor 2020-2025, SWOT analyse en voorgestelde korte en middellange termijn maatregelen, is gebaseerd op de in- en vooruitzichten van het bedrijfsleven. Om te komen tot goed beleid van de algehele productie en dienstverlening van de economie, zullen bedrijfsleven, overheid en relevante maatschappelijke groepen moeten komen tot een eenduidige visie en doelstellingen voor de nieuwe regeerperiode. Derhalve moet de sectorale benadering in dit hoofdstuk, gezien worden als één van de stappen om te komen tot beleidsformulering.

De productiesectoren die belicht worden in het hoofdstuk zijn: de agrarische sector, mijnbouw, bosbouw en houtverwerking, industrie en energie. De dienstverlenende sectoren die belicht worden zijn toerisme, handel, infrastructuur, transport, bank- en verzekeringswezen en de ICT sector. De andere dienstverlenende sectoren te weten de constructie sector en andere zakelijke dienstverleningen zijn in dit hoofdstuk niet belicht.

4.1. Agrarische sector

De Agrarische sector is één van de belangrijkste sectoren in de wereld. Zonder voedsel kan men niet leven. De bedoeling is dus op een duurzame manier te produceren, zodat het milieu niet wordt bevuild en/of kapot gemaakt.

Visie middellang/lang termijn:

Suriname is totaal zelfvoorzienend voor wat betreft voldoende veilig voedsel en vergroot haar exportpotentieel naar Caricom, Europa en andere markten. Binnen de sector is het inkomen voor boeren (zowel man als vrouw) goed, zodat zij in staat zijn voor hun gezin te kunnen zorgen en te investeren in hun bedrijven. Productie geschiedt aan de hand van internationale standaarden (certificering), met een optimale samenwerking binnen sub sectoren en met overheidsinstellingen. Door schaalvergroting van en traceerbaarheid en transparantie in de sector, is een goede concurrentie positie in de regio in te nemen.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. Aanpassing/formulering en implementatie van relevante wetgeving en regelgeving op het gebied van registraties, certificeringen, controlemechanismen (keuringsinstellingen), boete-mechanismen, import/export.
2. R&D en onderwijs t.b.v. ontwikkeling van de sector met name ten behoeve van tropen bestendige rassen in landbouw, veeteelt en diervoeding.
3. Surinaamse agrarische producten worden beschermd door import stopzetting/bepierking van geïdentificeerde producten uit het buitenland en/of invoerrechten verhoging.
4. Opvoering grenscontrole kustwacht voor het beschermen van de nationale visserij gebieden en opvoering grenscontrole voor in- en uitvoer van agrarische producten.

SWOT analyse Landbouw, Veeveelt en Visserij

<p>Strength/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Veel vruchtbare grond beschikbaar. 2. Veel zoet water beschikbaar. 3. Voldoende kennis beschikbaar. 4. Weinig ziekten bij vee. 5. Lage bevolkingsdichtheid. 	<p>Weakness/Zwakte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Belangen organisatie te versnipperd, met geen/weinig samenwerking tussen alle actoren in de sectoren. 2. Investment kapitaal te duur, weinig/geen leningen tegen lage rentes. 3. Export potentie niet goed benut. De afzet op de markten export en lokaal is onzeker, terwijl de infrastructuur, inclusief transport voor de afzet van producten op de export en lokale markt veel te wensen overlaadt. 4. Controle en monitoringsmechanismen functioneren niet optimaal m.n. controle vis, goed disease monitoring system, veekeuringsinstituut, het gebruik van antibiotica en pesticiden. 5. Facilitering van de sector met grond niet adequaat te weten gronduitgiftebeleid ook bij goede bedrijfsplannen en vergunningsbeleid. 6. Geen goede registratie bedrijven, producten en overzicht producten op het land. 7. Te weinig incentives in de sector door lage lonen, hierdoor weinig geschoold personeel in de sector, verwaarloosde R&D en PR voor agrariërs. 8. Inputs voor vee, wordt veelal geïmporteerd (voer). 9. Wet en regelgeving niet optimaal. Goede voedselveiligheidswet, speciale arbeidswetgeving voor de sector ontbreekt. Geen sanctie bij overtreding bestaande wetten. 10. Ondersteuning sector overheid niet optimaal. Personeelsverloop bij LVV en een tekort aan technisch deskundig personeel. 11. Onvoldoende agrarische-, bedrijfs- en milieueducatie op lagere en middelbare scholen. Door lage lonen onvoldoende geschoolde arbeid. 12. Gronduitgifte voor de agrarische sector niet goed gereguleerd 13. Afzetmarkt onzeker en de infrastructuur niet optimaal 14. Vergunningsuitgifte niet volgens de juiste protocollen 15. Geen/weinig schaalvergroting van bedrijven
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mogelijkheden verhoogde export in de regio en Europa. 2. Diversificatie van cultiveren landbouw gewassen (zowel fruit als groente) 3. Door ziekte uitbraken en bedrijfsrestricties in andere landen, hierop inspelen met exportmarkt opzetten en afspraken maken. 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Exportbeperkingen middels non-tariff barriers in het buitenland. 2. Weinig support van de overheid i.h.k.v. diversificatie. 3. Vervuiling van zoet water (bronnen) 4. Agrarische gronden worden voor andere doeleinden gebruikt. 5. Vestiging buitenlandse bedrijven die niet samenwerken met lokale bedrijven

<p>4. Grote bedrijven opzetten (schaalvergroting) en kleine boeren laten meeliften bij schaalvergroting van grotere bedrijven (outgrowers systeem).</p> <p>5. Verbouwen van veevoeders, waardoor nieuwe veevoeders van lokale producten ontstaan.</p> <p>6. Met goed plan en software pakket snelle registraties mogelijk</p> <p>7. Zelfvoorziening qua voedsel verbeteren</p> <p>8. Social media gebruiken bij PR en communicatie in de agrarische sector.</p> <p>9. Bij transparantie over productie in het land, plannen maken over eigen productie.</p> <p>10. Mogelijkheid tot landelijke monitoring van productie</p> <p>11. Door op scholen agrarische educatie te verzorgen en kansen te bespreken, is er meer toekomst in de sector. Op middelbare scholen bedrijfseducatie geven, voor meer financieel gezonde volwassenen bedrijven later. Door middelbare educatie te verzorgen in het binnenland, meer geschoolde volwassenen later (>60% jongeren nu in het binnenland!). Door gezondheid en milieu educatie te geven, minder verzuim door ziekten later.</p>	<p>6. Geen transparantie van beleid, statistieken e.d. in de sector.</p> <p>7. Import producten goedkoper dan lokale producten</p> <p>8. Door onvoldoende agrarische/milieu educatie worden verkeerde beslissingen genomen.</p> <p>9. Het niet opvolgen van de agrarische sector plannen.</p> <p>10. Corruptie bij grond- en vergunningsuitgifte.</p> <p>11. Onvoldoende geschoold personeel.</p> <p>12. Door hoge rentes, duur kapitaal voor investeren.</p>
--	---

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Kapitaal beschikbaar stellen met een redelijke rente, indien mogelijk herschikking van de huidige leningen van agrariërs (ondernemers) zodat zij de productie kunnen opschroeven.
- Vrijstelling van invoerrechten en OB op de import van machines, onderdelen, grond- en hulp stoffen en alle agro equipment nodig bij de productie.
- Registraties van bedrijven, dieren en producten oppakken.
- De plannen om het veekeuringsinstituut op te zetten implementeren.
- Controlemechanismen en waar nodig sancties vastleggen bij overtredingen in het kader van voedselveiligheid en voedselzekerheid.
- Certificering van bedrijven en instituten die ondersteunen, alsmede op zeer korte termijn in gebruik neming van residuen lab. Dit voor een goede afwikkeling van de processen bij de export.
- Met de importeurs van machines, onderdelen, grond- en hulpstoffen en alle equipment af te stemmen om deze items met een aanvaardbare marge te verhandelen.
- Samenwerkingen promoten (samen inkopen, educatie, verhandelen) middels clusterprogramma's van IDB/WBG
- Werken in de agrarische sector positiever belichten
- Ministerie van LVV versterken.
- Volgens agrarische plannen werken.
- Ratificatie EPA Verdrag.
- Primaire, secundaire en tertiaire waterhuishouding op kort termijn rehabiliteren.
- MCP, Wageningen (revisie en installatie waterpompen en de sluis bij Maratakka herstellen.
- Intrekken van grondhuur die ten behoeve van de landbouw is uitgegeven en langdurig niet gebruikt is.

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- R&D in iedere sector opvoeren en waar nodig opzetten (heractiveren partnerschappen met R&D instituten in bevriende natie zoals FLAR, Embrapa en EPAGRI in Brazilië).
- Herziening Investeringswet en Wet InvestSur
- Voedselverwerking te stimuleren d.m.v. PR, training en incentives
- Biologisch telen gewassen stimuleren, door voordelen aangeven en incentives geven/meer betalen
- Gezamenlijk nieuwe exportmarkten voor de sector aanboren en goede afspraken maken.
- Het rapport fiscale voorzieningen voor de agrarische sector updaten en implementeren.
- Werken aan een juiste Voedselveiligheid Wet, met belangrijke functies voor Ministeries als LVV en Volksgezondheid.
- Ziektemonitoring in de veeteelt opzetten en implementeren, waarbij registratie en traceerbaarheid in de hele keten essentieel is.
- Wet en regelgevingen aanpassen en opvolgen van het agrarisch beleid, zo ook grond uitgifte voor de agrarische sector monitoren.

4.2. Bosbouw en houtverwerking

De bos en houtsector is één van de grootste gebruikers van het bos en heeft als zodanig een significante impact op het boscysteem. Suriname is voor meer dan 90% bebost wat niet alleen een gigantische economische waarde vertegenwoordigt en een rijke biodiversiteit, maar ook van groot belang is voor het klimaat en de waterhuishouding van het land. Tegen deze achtergrond, en uit hoofde van haar verantwoordelijkheid, heeft de houtsector gekozen voor een beleid dat gericht is op zoveel mogelijk behoud van het bos. Dit betekent dat de houtproductie in evenwicht moet zijn met het regeneratievermogen van het bos. Er mag niet meer hout worden gekapt dan de natuurlijke bijgroei van de bomen.

Visie middellang/lang termijn:

De exploitatie van bosbouw is gericht op het conserveren van de hulpbron bos en op een efficiënte houtproductie op basis van duurzaamheid.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. De houtoogst wordt in 5 jaar verhoogd van 1 miljoen m³ tot 1,5 miljoen m³, waarbij de oogst duurzaam geschiedt. Investerings worden gedaan in de verwerkingscapaciteit van de sector. Voor bosbehoud en conservering van boscystemen zal samengewerkt worden met SBB en NIMOS. In bedrijfsplannen zullen protocollen worden opgenomen om schade aan de bosvegetatie en -fauna te beperken en deze aspecten ook op te nemen in de opleidingsprogramma's.
2. Binnen 2 jaren worden 10 moderne zagerijen opgericht op strategische locaties e.e.a. in samenwerking met de overheid voor de secundaire en tertiaire industriële verwerking van het hout. Er vindt tevens biomassa conversie plaats van resthout en zaagsel in energie.
3. Er is sprake van coördinatie van processen en projecten. In 2021 wordt het UNDP-GEF 7 Project uitgevoerd, waarin de institutionele versterking van de private sector wordt opgepakt, de monitoring van het bos wordt verbeterd, en bedrijven maken kennis met de implementatie van de nieuwe Milieuwet.

SWOT analyse van bosbeheer, houtkap en houtverwerking

<p>Strength/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bedekkingsgraad 93%, waarvan 30% productiebos en 70% natuurbos en gereserveerd bos. 2. Er is een moderne wet voor bosbeheer, bosbescherming en bosbehoud; de zgn. Boswet. 3. Bosbeheer Dienst (SBB) is operationeel. 4. Houtproductie nog steeds lager dan de natuurlijke productiecapaciteit van het bos. 5. Redelijke transportinfrastructuur aanwezig m.n. bosontsluitingswegen, bruggen en bevaarbare rivieren. 6. Een aantal grotere bosbedrijven zijn FSC (forest management en chain of custody) gecertificeerd en werken op duurzame wijze. 7. Er worden voorbereidingen getroffen voor het behalen van credits voor koolstofreductie en fixatie (Redd+ Strategie). 8. Er zijn voldoende ervaren bosarbeiders beschikbaar in het binnenland met name onder marrons en inheemsen. 	<p>Weakness/Zwakte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ongeveer 80% van de houtproductie wordt geëxporteerd als rondhout en 20% lokaal verwerkt tot halffabricaten en eindproducten. Vanwege een lokaal tekort aan stamhout, lopen de grondstofprijzen voor de binnenlandse houtindustrie op. 2. Fraudegevoelige uitgiftebeleid voor houtconcessies. Concessierechten/gebieden worden verhandeld of blijven jarenlang ongebruikt. 3. Daadkracht van SBB is afgenomen door o.a. bureaucratie, slecht management en daarmee ook de controle op de houtkap, die corruptie gevoelig is. 4. Lokale financieringsmogelijkheden voor de houtindustrie zijn zeer beperkt en moeilijk toegankelijk. 5. De houtindustrie is onvoldoende uitgerust met technische en bedrijfseconomische kennis m.a.g. slecht tot matig financieel rendement voor vele bedrijven. 6. Technologische innovatie en verbetering van productkwaliteit komen moeizaam op gang m.a.g. zwakke handelspositie op de internationale markt en afval (65% resthout) bij houtverwerking wordt niet benut. 7. Industriebeleid ontbreekt waardoor houtverwerking erg gedecentraliseerd en duur is. 8. Transportinfrastructuur is door achterstallig onderhoud beperkt operationeel, vooral in de regentijd. Wegen en bruggen worden vaak gesloten.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Externe financieringsmogelijkheden via internationale instellingen (Redd+) vanwege ontvangen compensatie voor bosrijke landen (carbon credits voor koolstoffixatie). 2. Aantrekken directe buitenlandse private investeringen mogelijk om duurzame bosbouw en houtverwerking te stimuleren. 3. Financiering grote projecten u.h.v. bilaterale samenwerkingen t.b.v. bevordering duurzaam bosgebruik. 4. Bundeling productie en export (pooling), ter versterking handelspositie van Suriname middels schaalvergroting. 5. Bilaterale handelsovereenkomsten gebaseerd op duurzaam bosgebruik. 6. Internationale houthandel is stabiel en minder afhankelijk van recessies en prijsfluctuaties. 7. Mogelijkheden om SBB te rehabiliteren. 8. Promotie van Suriname 's geschiedenis van bosbeheer en bosbescherming. 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Onherstelbare schade aan het milieu (met name aan bossen en waterwegen) door de legale en illegale kleine mijnbouw. 2. Grootschalige landbouw (o.a. oliepalm) op kwetsbare bosgronden, zorgt voor verarming van de grond. 3. Verdere verpolitiseren (nepotisme en favoritisme) van het concessiebeleid, waardoor grote bosgebieden in handen komen van speculanten. 4. Dominante aanwezigheid van buitenlandse ondernemingen in de primaire productie (houtkap en rondhout export) die door desinteresse voor duurzame bosbouw, grote bosgebieden kunnen vernielen. 5. De toegenomen corruptie bij de controle werkzaamheden van de overheid. 6. Voortschrijdende bureaucratisering van SBB. 7. Uitblijven erkenning grondrechten van de inheemsen en marrons, beïnvloedt investeringsklimaat in het binnenland nadelig.

Maatregelen op ultrakorte (2 maanden) en korte termijn (1 jaar):

- Facilitering met kapitaal tegen lage rentevoet van ondernemers die de capaciteit hebben om efficiënt te produceren en in staat zijn op korte termijn te exporteren en aan duurzame houtoogst doen.
- Verstrekking van overheidsgaranties bij het aangaan van kredieten voor export. Hout wordt duurzaam geëxploiteerd en de chain of custody kan worden aangetoond door controle van SBB.
- Vrijstelling invoerrechten op importeren van oogstmachines, transportvoertuigen en overig materieel in de houtkap en houttransport.
- Tijdelijke vrijwaring van de “government take” op brandstof voor de houtkap sector.
- Transparante, efficiënte en gebruiksvriendelijke export procedures bij SBB, Douane en HI. Dit om corruptie te elimineren. Ook de betalingsprocedure vertraagt het zakendoen (Bankwet en regelgeving). Er moet te veel op de regels gelet worden en dat werkt vertragend en demotiverend.
- Herinrichting van SBB met integer en deskundig personeel.

Maatregelen op middellange termijn (meer dan 1 jaar):

- Beleidsmaatregelen ter vermindering van rondhoutexport en lokale verwerking te stimuleren. De bos en houtsector heeft plannen gereed om in 5 jaar i.p.v. export, het rondhout grotendeels lokaal te kunnen verwerken en af te zetten.
- Suriname als land laten certificeren i.p.v. de individuele bedrijven zich te laten certificeren. De SBB moet dus gecertificeerd worden.
- De SBB structureel upgraden (kennis, competentie, motivatie). SBB is in dienst van de sector en de ondersteuning en samenwerking met de sector moet duidelijk zijn.
- Havenfaciliteiten voor houtexport verbeteren. De infrastructuur van de Nieuwe Haven is ongeschikt voor het aantal houttransport trucks. Mogelijkerwijs is een alternatief een eigen haven. Op dit moment is het overgrote deel van de exportcontainers in handen van de houtsector (in aantallen en in volume).
- Kennisvergroting bij de secundaire (halffabricaten) en tertiaire (eindproducten) verwerking van hout. Financieringen in dit deel van de keten moeten gefaciliteerd worden als de investeerder aan de vereiste condities voldoet.
- Kennisvergroting van de handelsketen (internationaal zakendoen o.a. kennis van factureringsmethodes, kwaliteitseisen, inzicht in eigen positie en in de positie van de klant/importeur).
- Opleiding van productiemanagers (minimaal 100) op alle niveaus (primaire sector, secundaire en tertiaire verwerking).

4.3. Mijnbouw

4.3.1. Mijnbouw exclusief olie en gas

De mijnbouw vormt al decennialang de belangrijkste economische activiteit in Suriname. De segmenten welke op relatief korte termijn de meeste verdien capaciteit bieden in de Surinaamse mineralen mijnbouw betreffen: goud, steenslag, natuursteen, kaolien, silica zand en refractory bauxite. De bijdrage van de mijnbouwsector aan het Bruto Binnenlands Product (BBP) is ca. 7 procent. Wordt de mijnbouw verwerkende industrie meegenomen, is dit aandeel ca. 20 procent terwijl de export van de verwerkte mijnbouwproducten ca.86 procent uitmaken van de totale exportopbrengsten.

De verschillende lagen van spin-off naar andere sectoren zijn essentieel voor het vergroten van de verdien capaciteit en mogelijkheden van de mijnbouwsector. Een spin off van 1 op 5 bij een redelijk goed geïntegreerde mijnbouw onderneming is bewezen reëel te zijn voor Suriname.

SWOT mijnbouw sector, exclusief olie

<p>Strength/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Enorme bijdrage aan het BBP en voornaamste deviezenverdiener. 2. Grote bijdrage door verschillende layers of spin off: arbeid, educatie (bv IGSR), levering van diensten en contracten, levering van hoogstaande/complex services. 3. Relatief goed ontwikkelde structuren zoals arbeid, wetgeving t.o.v. concurrerende landen zoals Guyana. 	<p>Weakness/Zwakten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grote afhankelijkheid van buitenlandse maatschappijen voor kapitaal en expertise. 2. Onvoldoende ontwikkelde logistieke faciliteiten wat een directe invloed heeft op de prijs en afzetmogelijk heden. 3. Onvoldoende recente en betrouwbare data om een versnelde en duurzame ontwikkeling te kunnen garanderen. 4. Onvoldoende ontwikkelde overheidsstructuren ter ondersteuning van de sector. 5. Ongebalanceerd fiscaal regime ten nadele van lokale bedrijven. 6. Ongebalanceerde invloed staatsbedrijven op lokale mijnbouwbedrijven.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stabiel investeringsklimaat t.o.v. bv Guyana en Frans Guyana. 2. Goed ontwikkeld arbeidspotentieel. 3. Relatief goed ontwikkelde infrastructuur. 4. Gunstige ligging in de rijke greenstone belt met theoretisch bijzonder aantrekkelijk ontwikkelingspotentieel. 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Covid 2. Mogelijke spanningsvelden met lokale gemeenschappen bij het uitblijven van een duurzame oplossing van de grondenrechten problematiek. 3. Verslechtering kredietstatus/blacklisting voor aantrekken van buitenlands investeringskapitaal 4. Milieuschade. 5. Mogelijke spanningsvelden bij het vinden van de juiste balans tussen economische ontwikkeling, welvaart en welzijn en milieu door onvoldoende gefundeerde en onafhankelijke data over de effecten van de mijnbouw op mens en maatschappij. 6. Ongebreidelde groei van illegale mijnbouw 7. Volatiele wereldmarktprijzen voor mijnbouwproducten.

Visie middellang/lang termijn van de mijnbouwsector, exclusief de olie:

De segmenten welke op relatief korte termijn de meeste verdien capaciteit bieden in de Surinaamse mineralen mijnbouw betreffen: goud, diamanten, steenslag, natuursteen, kaolien, silica zand, opvulzand en refractory bauxite. Deze mineralen worden op duurzame wijze ontwikkeld, waarbij het milieu na exploratie en exploitatie gerehabiliteerd wordt. Bij het ontwikkelen van de sector wordt er gestreefd naar een optimale spin-off met de andere sectoren.

Doelen voor de periode 2020-2025, exclusief de olie:

1. Het stimuleren van lokale (KMO) bedrijven bij professionele exploratie van mineralen door o.a. fiscale stimulansen en het hanteren van een 0-tarief bij de import van equipment bestemd voor exploratieactiviteiten van deze bedrijven.
2. Het aantrekken van buitenlands kapitaal en kennis om in partnerschap met het Surinaams bedrijfsleven versneld het economisch potentieel van deze sector in kaart te

brengen, gestimuleerd met het versoepelen van de procedures voor het aantrekken en repatriëren van bonafide kapitaal/exploratiemaatschappijen.

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Erkenning door de overheid van natuursteen, steenslag, kaolien, goud en refractory bauxite als katalysatoren om zodoende gerichte stimulansen voor deze sectoren te ontwikkelen. Fiscale faciliteiten creëren ter bevordering van exploratie, onderzoek, internationale handel, productontwikkeling, en certificering.
- Opheffen importbarrières (o.a. exportheffingen, evaluatie van het exportproces /procedures/documentatie /tijd).
- Automatisch opheffen van importheffingen op heavy equipment: huidige procedure is momenteel elke keer ontheffing aanvragen wat erg corruptiegevoelig kan zijn. De buurlanden zitten voor dergelijk equipment reeds op een nul tarief. Dit moet ook gelden voor exploratiebedrijven. Als alternatief zou de overheid de importheffingen kunnen verrekenen met de te innen belastinggelden.
- Herzien CBvS maatregelen met betrekking tot de goudexporteurs voor wat betreft repatriëring van exportopbrengsten.
- Verbeterde en versnelde uitgifte van concessies aan private nationale kleine en middelgrote ondernemingen gericht op de productie voor de lokale markt en/of export.
- Bevorderen aantrekken van internationaal kapitaal voor de ontwikkeling van mineralen sectoren door verbeterde en versnelde procedures voor repatriëren van buitenlands ingebracht vreemd vermogen/leningen;
- Afschaffen van royalty's op zand en steenslag die voor de export bestemd zijn
- Opheffen van oneigenlijke concurrentie van Grassalco met lokale bedrijven op het gebied van steenslag en zand

Maatregelen op middellang termijn (meer dan 1 jaar):

- Verdere verbetering beleid en structuren GMD.
- Staatsbedrijven moeten als katalysator voor zelfvoorziening, deviezenverdiener en stimulering lokale ondernemers dienen en niet als oneigenlijke concurrent opereren van de lokale ondernemingen¹.

4.3.1. Olie en gas

Het beleid met betrekking tot de olie-industrie ligt grotendeels in handen van het staatsbedrijf N.V. Staatsolie Maatschappij Suriname. De potentie van de olievondst in het Maka Central-1 offshore exploratie gebied van Apache Corporation en Total S.A. wordt geschat op ca. 450 miljoen vaten winbare olie. Alhoewel de internationale olieprijs thans erg laag zijn, zullen deze naar verwachting op middellang termijn toenemen. Ook de exploitatie van offshore olie in de territoriale wateren van Suriname zal pas na ca. 5-7 jaar kunnen plaatsvinden. Staatsolie heeft de gelegenheid om voor maximaal 20 procent deel te nemen aan de offshore olie operaties in het gebied.

¹ De primaire doelen van een staatsmijnbouw bedrijf moet zijn: daar waar er voldoende ontwikkelingspotentieel maar nog niet voldoende ontwikkeld lokaal ondernemerschap is, het voortouw te nemen deze ontwikkeling op gang te brengen. Samen met nationale ondernemers, naast het voorzien van de lokale markt, samen opzoek gaan naar exportmarkten.

Vanwege de ontwikkeling van de offshore oliewinning en gasindustrie zal de bijdrage van de sector aan het BBP significant toenemen samen met de exportopbrengsten en inkomsten voor de overheid. Het offshore olie gebeuren zal in de exploratie en constructie fase een aantal lokale arbeidsplaatsen generen, vanwege de arbeidsintensiviteit van de activiteiten. Echter is de verwachting dat creatie van werkgelegenheid in de exploitatie fase (behalve ten behoeve van supply en waste management) relatief minimaal zal zijn.

Om een zo groot mogelijke spin-off effect te krijgen van de olie en gasindustrie, vooral voor wat betreft de creatie van arbeidsplaatsen, zal de overheid (delen van) de gegenereerde inkomsten uit deze industrie moeten kanaliseren naar overige sectoren. Enkele mogelijkheden hiervan zijn:

- De heropstart van de bauxiet industrie en wel te West Suriname. Daaraan moet gekoppeld zijn een raffinaderij en smelter. Dit genereert hoogwaardig emplot voor minstens 30-40 jaar.
- Investerings in de energiesector die ervoor zorgt dat er export van energie naar mogelijk Guyana, Frans-Guyana en het noordelijk deel van Brazilië plaatsvindt.
- Opzet van een ureum fabriek t.b.v. de landbouw in Suriname en Guyana.

De sectorale knelpunten en maatregelen zijn:

Knelpunten

- Vanwege de hoge noodzaak voor snelle inkomsten bestaat de mogelijkheid dat de eerste putten in exploitatie gaan, conform een modaliteit waarbij alleen olie gewonnen wordt, zonder deze verder te verwerken en meer waarde aan toe te voegen.
- Er zijn weinig tot geen lokale beroepsopleidingen die gericht zijn op het faciliteren van het arbeidspotentieel voor de off-shore olie en gas industrie.
- Het ontbreken van concrete plannen over het herinvesteren van olie inkomsten.
- Institutionele taken betreffende de olie sector liggen bij Staatsolie.

Maatregelen op middellang en lang termijn:

- Meenemen van gas exploitatie in gesprekken met huidige en toekomstige Integrated Oil Companies (IOC's).
- Het inrichten van het onderwijs op verschillende niveaus ten behoeve van de olie-industrie.
- Het inventariseren van mogelijkheden om het aandeel fuel oil binnen het energie spectrum van Suriname te verlagen middels aardgas.
- Het identificeren van projecten ten behoeve van de diversificatie van de Surinaamse economie, welke gefinancierd kunnen worden vanuit de olie inkomsten.

4.4. Industrie

De industrie is van groot belang voor de economie van ons land. De verschillende industriesectoren die voornamelijk bestaan uit klein en middelgrote ondernemingen hebben de afgelopen periode hun bestaansrecht bewezen door sterk ondernemerschap. De industriesector is voor een belangrijk deel afhankelijk van grondstoffen uit het buitenland vanwege het beperkt aantal lokale toeleveranciers en sub sectoren. Door de globalisering is de Surinaamse markt toegankelijk voor internationale handel terwijl aan de andere kant vanwege de relatief kleine binnenlandse afzetmarkt de productiekosten niet altijd concurrerend zijn. In de afgelopen jaren

heeft de Surinaamse overheid productie stimulerende beleidsmaatregelen genomen die echter geëvalueerd moeten worden.

Visie middellang/lang termijn:

De ontwikkeling van de industriesector moet versneld tot stand komen om zodoende duurzame economische groei, werkgelegenheid en welvaart te realiseren. Primair zal de industriesector een import vervangende rol moeten vervullen.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. Zoveel mogelijk behoud van bestaande industrieën.
2. Samen met de overheid en andere relevante actoren identificeren, welke importvervangende industrieën in de voedselverwerking en chemische industrie snel ontwikkeld kunnen worden, en deze faciliteren en opzetten.

SWOT-analyse Industrie sector

<p>Strength/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Er is sprake van een Grondstoffen besluit en Investeringswet. 2. Relatief lage energieprijzen 3. Relatief betaalbare arbeid. 	<p>Weakness/Zwakten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hoog importcomponent voor grondstoffen. 2. Beperkte lokale subsector toeleveranciers 3. Kleine binnenlandse afzetmarkt 4. Beperkte specifieke specialisatie.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mogelijkheden voor lokale productie ter vervanging van de import. 2. Mogelijkheden voor ontwikkeling van toeleveranciers ten behoeve van de productie en industrie. 3. Exporteren van productie overschotten 4. Surinaamse “niche-producten” voor export 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voortbestaan van klein en middelgrote productiebedrijven als gevolg van COVID-19 effecten. 2. Beschikbaarheid van valuta voor aankoop grondstoffen. 3. Binnenlands marktbeleid van regering welke niet gebaseerd is op import vervangende productie. 4. Internationale verdragen die kostenverhogende impact hebben en/of exportbeperkingen opleveren.

Maatregelen op ultrakort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Toegang tot valuta voor import inputs.
- Toegang tot financiering werkkapitaal voor behoud arbeidsplaatsen.

Maatregelen op middellang termijn (meer dan 1 jaar):

- Evaluatie en herziening grondstoffenbesluit. Duidelijk onderscheid maken tussen grondstoffen en basisgoederen (bv. suiker/ zout/ olie etc.).
- Evaluatie/herziening Investeringswet.
- Energietarieven aanpassen om productie te stimuleren.
- Fiscale incentieven voor MKO. Duidelijke MKO-definitie vanuit de overheid.
- NOB, allocatie kapitaal uit IDB Project SU-L1053 Access to Finance for Micro, Medium and Small Enterprises.
- NOB-RVC: Toevoegen van nog 2 leden van het bedrijfsleven. (Voorstel 3 leden bedrijfsleven en 4 overheid). Ondervoorzitter komt uit het bedrijfsleven, terwijl voor de krediet commissie de voorzitter uit het bedrijfsleven komt.

4.5. Energie

De basisvoorwaarde voor ontwikkeling is het hebben van voldoende energiebronnen. De vraag naar energie in Suriname groeit met ca. 5-7% per jaar. De groei nam in 2017 door de tariefaanpassingen af, terwijl deze vanaf 2019 wederom aan het stijgen is.

De overheid zal haar beleid met betrekking tot de energievoorziening zodanig moeten aanpassen dat zij in staat is:

- De vraag naar energie te allen tijde te kunnen dekken met het aanbod.
- Zorg te dragen voor een betrouwbare energiedistributie.
- De energietarieven te baseren op een zo laag mogelijke kostprijs.

Het staatsbedrijf Energie Bedrijven Suriname NV (EBS) is thans zowel belast met de opwekking alsook de distributie van energie. Thans bedraagt capaciteit voor de totale energieopwekking ca. 303 MW, waarvan 67 procent thermische energie en 33 procent hydro energie is. Van de capaciteit wordt ca. 86 procent gebruikt ten behoeve van Paramaribo, Wanica, Commewijne, Saramacca en Para. Om aan de toename van de energievraag te voldoen, zullen de knelpunten uit de sector weggewerkt moeten worden.

De sectorale knelpunten en maatregelen zijn:

Knelpunten:

- Energiespectrum van Suriname is grotendeels thermisch. Om de kostprijs hiervan te drukken moeten op korte termijn goedkopere energiebronnen beschikbaar komen. De mogelijkheden hiervan liggen in hydro energie (Tapajay) of aardgas uit de offshore olie industrie. Beide opties zijn echter van dien aard dat het niet te verwachten is dat in de komende 5 jaar deze energiebronnen operationeel zullen zijn. De behoefte aan een concreet plan om de groei van de vraag naar energie in de komende 5 jaar op te vangen, is groot.
- Vanwege de huidige gesubsidieerde tarieven voor elektriciteit, zijn investeringen in solar energy op dit moment economisch niet feasible. CAPEX en OPEX van solar afgezet tegen de OPEX met EBS-tarieven zijn niet gunstig.
- Schaal voor overige vormen van “groene energie” (kaf en biomassa) zijn mogelijk te klein om over te gaan tot commerciële energieopwekking hiervan.

Maatregelen op middellang en lang termijn:

- Energie Sector Plan revalueren en waar nodig actualiseren c.q. aanpassen en SMART formuleren.
- Tapajay project actualiseren en feasibility nogmaals toetsen.
- Subsidie op tarieven maximaliseren per aansluiting. Bij het huidig systeem is de subsidie per KWh, waardoor grote verbruikers per saldo het meest gesubsidieerd worden.
- Subsidie op EBS tarieven verplaatsen naar subsidie op projecten en bedrijven die zich richten op renewables.
- Opzetten van een grid systeem waarbij opgewekte energie (middels diverse bronnen) kan worden verrekend met verbruikte energie.
- Stimuleren van PPP projecten (middels tax incentives) op het gebied van power generation.

4.6. Toerisme

Binnen de toerisme sector zijn naast de grote horecabedrijven, vele middel en kleine ondernemingen (MKO) actief. De sector zorgt voor aardig wat werkgelegenheid ook in de districten en het binnenland vanwege de spin-off naar toeleverings- en andere bedrijven die de sector accommoderen. De import (deviezen)component van de totale kosten binnen de activiteiten van de sector is groot en is ca. 50 procent. Daar staat tegenover dat de sector, op diverse gebieden waaronder tickets, hotels en lodging, touroperating, autoverhuur, crafts en shopping, een stevige deviezenverdiener is.

Visie middellang/lang termijn:

Suriname presenteren als nichemarkt gericht op natuur en cultuur toerisme, waarbij de focus meer gericht is op het aantrekken van internationale toeristen uit Aruba, Curaçao, Caricom en Europa met als speerpunt Nederland. Er worden faciliteiten ontwikkeld om cruisetouristen aan te trekken. Suriname neemt de lead bij het ontwikkelen van een integraal meer-landen (Suriname, Guyana, Frans-Guyana en Brazilië) toeristisch product voor zowel de internationale als de lokale markt.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. De nichemarkt van natuur en cultuur toerisme en het meer-landen toeristisch product gericht op de Europese markt, Aruba, Curaçao en Caricom verder ontwikkelen, waarbij er sprake is van een duidelijke toename in het aantal toeristen voor 2021 tot het niveau van de pre-Covid situatie en in de daaropvolgende jaren een groei van 8-10 % op jaarbasis te realiseren.
2. Ordening brengen in de toerisme sector, waarbij de geïdentificeerde actoren in zowel de private als de publieke sector goed op elkaar zijn afgestemd en er vanuit de overheid de meest noodzakelijke faciliteiten voor de sector geordend, gefaciliteerd en gefinancierd worden.

Maatregelen op ultrakort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Opengooien van de lokale economie met inachtneming van Covid-19 maatregelen.
- Instituut opzetten waarin de grensautoriteiten, BOG en de toerisme autoriteit vertegenwoordigd zijn, opdat er bewaking van de volksgezondheid aan de grenzen kan geschieden (JAP-airport, Zorg en Hoop, Albina, Southdrain).
- Grenzen geleidelijk aan opengooien met Aruba, Frans-Guyana, Curaçao en Nederland. Overheid in samenwerking met private sector, starten gelijktijdig de promotie op om Suriname als toeristisch product in de regio en Europa te presenteren.
- Opzet plan alternatieve Surifesta eind van het jaar.
- Opzet Tourism Board of Authority als PPP, private sector heeft de lead.
- Betrouwbare statistieken bezoekers bijhouden, analyseren om beleid te maken.

Maatregelen op middellang termijn (meer dan 1 jaar):

- Reguleren grensovergangen tussen Suriname en Guyana (Caricomgrens) en grensovergang met Frans-Guyana vriendelijker maken door corruptie weg te werken, de goede veerverbinding te herstellen, verbetering van aanmeerfaciliteiten voor koralen met St. Laurent du Maroni en voorbereidingen treffen voor een brug aan beide kanten van de grenzen met deze landen.
- Participatie VSB/ASFA in River Council met Frans Guyana.

SWOT analyse toerismesector

<p>Strenght/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uniek product, multicultureel met unieke keuken. 2. Authentieke culturen zijn behouden gebleven. 3. Paramaribo is een Unesco World Heritage City, het Centraal Suriname Natuur Reservaat, Bigi Pan, Galibi en de Brownsberg staan eveneens op de Unesco Wereld Erfgoedlijst. 4. Het grootste deel van het land (> 90%) is groen en er is een enorme biodiversiteit, Peperpot bird watching etc. 5. Vriendelijke bevolking, spreekt Nederlands en Engels. 6. Wegverbinding tussen Albina en Nickerie is goed en aan weerszijden is er een veerverbinding met St. Laurent du Maroni en Guyana. 7. Suriname ligt in het midden tussen Franrijk en Guyana, maar ook in het midden tussen de Braziliaanse staten Amapa en Roraima. 	<p>Weakness/Zwakten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gebrekkige visie van achtereenvolgende regeringen, slechte samenwerking tussen publieke- en private sector, maar ook binnen de private sector. 2. Onvoldoende promotie van het land op zowel de lokale als internationale markt. 3. Ontbreken Toerismewet en Tourism Board of Authority om richting te geven aan de sector. 4. Competitie tussen bosbouw, mijnbouw en toerisme, ontbreken van economische zonering met als gevolg verstoring van het milieu (kwik, pesticiden). 5. Onvoldoende opleidingen t.b.v. de sector met praktijk gerichte scholing. 6. Relatief dure tickets en beperkte in- en uitreis-mogelijkheden. 7. Slechts op enkele destinaties directe vluchten. 8. Verwaarloosde infrastructuur, geen fietspaden.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nieuwe wereld na Covid 19 zoekt naar veilige plekjes voor vakanties. 2. Één van de weinige landen waar er Nederlands gesproken wordt en het enige Nederlandssprekend land in Zuid Amerika, dat behoort tot de English speaking Caricom, en aan Frankrijk (Europa), Guyana en Brazilië grenst. 3. Diaspora met heimwee toeristen is bijna even groot als de Surinamers die in Suriname wonen. 4. Ontwikkelen van exclusieve reizen te weten de Amazone trail, met de Guyana's en de noordelijke deelstaten van Brazilië. 7. Unieke mogelijkheid nichetoerisme voor Centraal Suriname Natuur Reservaat, Galibi, Bigi Pan en de Brownsberg. 8. Creëren van werkgelegenheid, vooral in het binnenland en de districten. 9. Surinam Airways heeft reeds bestaande operaties op de Reina Beatrix (Aruba), HATO (Curaçao) en Schiphol (Nederland) luchthavens, die snel hervat c.q. heropend kunnen worden. 10. Een diepzeehaven biedt uitstekende mogelijkheden voor toerisme en tegelijkertijd voor een korte verbinding van Manaus (handel) naar de Atlantische Oceaan. 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Overheid kent aan mijnbouw en oil & gas een veel hogere economische waarde toe dan toerisme. 2. Covid-19 3. Gebrek aan opleidingen en kadervorming. 4. Milieuvervuiling, kwik, skalians, pesticiden, plastics, oorverdovend lawaai bij openbare gelegenheden en tourbussen. 5. Achterhaald vergunningenstelsel leidt tot corruptie bij het vergunningenbeleid. 6. Zeer zwakke grensovergangen, onbetrouwbare veerverbindingen, dure grensovergang naar Frans-Guyana (visa), bureaucratische- en ontmoedigende Caricom grens met Guyana. 7. Zeer beperkte luchtverbindingen, geen geschikte internationale partners voor Surinam Airways. Het bedrijf heeft weinig bijgedragen aan de ontwikkeling van toerisme. 8. Gebrekkige integraal nationale visie en beleid voor toerisme met weinig continuïteit en sterke instituten ter ondersteuning van de sector.

- Integraal overheidsbeleid toerisme wordt ontwikkeld, met een sterke Tourism Board of Authority die richting geeft aan het beleid en ordening brengt in de sector. Overheid maakt gelden vrij op de begroting om deel van de kosten te financieren. Toerisme Wet wordt geformuleerd en ingesteld ter ondersteuning van het beleid.
- Opleidingsinstituten MBO en HBO waarbij het curriculum afgestemd wordt op de vraag en behoefte van het bedrijfsleven in de sector. Afgestudeerden van de instituten

worden aangeleverd voor een later op te zetten internationale vakopleiding voor toerisme.

- Met Guyana, Frans-Guyana en Brazilië wordt een plan uitgewerkt voor een diepzeehaven met zowel een container- als een cruise-terminal, waarbij enerzijds het cruise-toerisme in de toekomst gefaciliteerd kan worden en anderzijds een faciliteit ontstaat voor een containerhaven mede gezien de ontwikkelingen in de olie industrie. Vanuit de cruise-terminal moeten lokaties als bijv. Space Centre te Kourou, Kaieteur Falls in Guyana, Wooden City of Paramaribo, Brownsberg, Central Suriname Nature Reserve (CSNR), Peperpot, Atjonie gemakkelijk en snel bereikbaar zijn.

4.7. Handel

De handelssector heeft niet alleen betrekking op exporten en importen maar ook de groothandel en kleinhandel met name winkels, supermarkten etc. Het is duidelijk dat binnen de handelssector veel ondernemerschap plaatsvindt, vele MKO opereren en aardig wat werkgelegenheid gecreëerd wordt. In de afgelopen 2-3 jaren is het aandeel van de handelssector aan het BBP afgenomen tot ca. 12 procent.

Visie middellang/lang termijn:

Suriname wordt een distributiecentrum voor de regio. De handelsfunctie in Suriname moet getransformeerd worden van een activiteit die zich voornamelijk richt op de binnenlandse markt naar een regionale handelsactiviteit en distributiecentrum voor de regio in het bijzonder de kleine markten. Het belang van de wederuitvoer van Suriname zal moeten worden vergroot. De handelsproducten zullen zich niet alleen focussen op Surinaamse producten maar juist ook internationale merken. Herverpakking van bulk inkopen voor verdere distributie naar de regio zal een belangrijke economische activiteit worden die ook de productiesector ten goede kan komen. De bestaande infrastructuur van de sector handel zal worden ingezet als kwalitatieve dienstverlener voor de opkomende oil en gas industrie door het aanbieden van o.a. opslag, transport en voedingsfaciliteiten van de hoogste kwaliteit.

De retail sector zal zich verder moderniseren en een gedifferentieerd aanbod van lokale en internationale producten aanbieden. De ontwikkeling van grotere moderne supermarkten aangevuld met kleinere maar beperkte buurtwinkels zal moeten plaatsvinden. Overige winkels zoals kledingzaken zullen ruimte laten in hun assortiment voor lokaal geproduceerde producten. De handel zal worden gekenmerkt door hoge mate van efficiëntie in het inkooptraject, gemak, digitalisering en giralisering. Het eentonige straatbeeld zal worden doorbroken door ondernemers te stimuleren om andersoortige vormen van retail aan te bieden inhakend op de trend van meer gezinnen met twee verdieners. De stimulans om de binnenstad weer die plaats te geven die het toekomt als de shopping center van weleer zal worden gestimuleerd door het o.a. het parkeergemak te verhogen.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. De “roadblocks” bij de export naar de Caricom, en EU opheffen.
2. Facilitering ter bevordering van de grenshandel met Guyana en Frans-Guyana. Dit is van belang vanwege de ontwikkeling van de olie-industrie in Suriname en Guyana en de spin-off effecten daarvan op de handel en rest de van het bedrijfsleven.
3. Imports substitutie en exportbevordering door het ontwikkelen van de hele productie- en handelsketen van enkele geselecteerde producten, die door overheid en bedrijfsleven zijn overeengekomen.

SWOT analyse handelssector

<p>Strenght/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Surinaamse bedrijven in een aantal bedrijfstakken zijn in de afgelopen 10 jaren, met weinig overheidssteun, in toenemende mate succesvol geweest in het afzetten van hun producten op de CARICOM-markt 2. Redelijk onderwijsniveau van de werkers en werkzoekenden als basis voor gecertificeerde technische en vakopleidingen. 3. Het gaat veelal om familiebedrijven met een hoge mate van betrokkenheid van de eigenaren. 4. Vanwege de bevolkingssamenstelling en ligging is er bij de import sprake van een breed assortiment van producten uit diverse regio's en landen m.n. uit Brazilië, Caricom (veel minder dan de periode voor 2015), Amerika, Europa, China, India, Turkije. 5. Steeds weer bewijst de Handel veerkracht te hebben door moeilijke tijden te overbruggen. Bedrijven hebben in 2015-2016 ook geïnvesteerd in de regio, met name Guyana, Curaçao en Aruba. 6. Verbetering van de handel in de vorm van moderne retail en online shopping mogelijkheden. 7. Grote mate van flexibiliteit en creativiteit van Surinaamse ondernemers. 	<p>Weakness/Zwakten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een kleine open economie met een sterke importafhankelijkheid en daarmee een verhoogde druk op de wisselkoers. 2. Zwakke en dure regionale en internationale transportvoorziening (verhoogde kostprijs en verlaagde competitiviteit). 3. Weinig ontwikkelde en specialistische, vakbekwame en gecertificeerde ondersteunende en dienstverlenende bedrijven en instituten waar de exportindustrie behoefte aan heeft: R&D, constructie, technologie, marketing, financiële dienstverlening en HRM. 4. Veel eendagsvliegen die als verstoorers optreden maar niet een structurele bijdrage leveren aan de economie. 5. Te veel bemoeienis van de overheid bij import en export. Bevoordeling bepaalde handelaren door de overheid, wat leidt tot oneigenlijke concurrentie. 6. Arbeidswetgeving is sterk verouderd en niet in lijn met de regio en andere landen.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Surinaamse “niche-producten” voor de CARICOM, Nederlandse en andere markten, onder meer van kleine en middelgrote bedrijven 2. Bestaande en geplande publieke-private partnerschappen ter bevordering van industrialisatie en export 3. Spin-off effecten van de ontwikkelingen binnen de olie- en gasindustrie op de handel. 3. Crisissituatie stimuleert creativiteit. 4. Preferentiële toegang tot exportmarkten Caricom, EU, OIC, UNASUR etc. 5. Hub voor Europese producenten a.g.v. Covid-19 voor de Caricom. 6. Herevaluatie van de handel binnen de Caricom is nodig, voor verder benutting van de mogelijkheden. 7. Suriname als distributiecentrum voor de regio, inclusief assemblage etc. 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Macro-economische instabiliteit met een onstabiele wisselkoers en deviezenproblematiek, hoge inflatie en Covid-19. 2. Down grading credit rating Suriname leidt tot verhoogde verzekeringskosten bij de handel. 3. Hoge rentepercentage in de huidige economische crisis en de terughoudendheid om financiering voor productiebedrijven beschikbaar te stellen. 4. CARICOM-landen kunnen hoge kwaliteitseisen stellen aan producten in reactie op de concurrerende prijzen van Surinaamse producten 5. Opvolging van leiding in bedrijven, vooral bij familiebedrijven onvoldoende goed geregeld. 6. Te weinig aandacht voor effectiviteit door bijvoorbeeld inzet van mechanisatie en automatisering. 7. Corruptie is geïnstitutionaliseerd. Zowel ambtenaren als ondernemers maken zich schuldig hieraan.

Maatregelen op ultrakort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Spoedige uitvoering uitkering/facilitering t.b.v. werknemers/-gevers uit de COVID-19 nood- en productiefonds om koopkracht te stimuleren.
- Veel meer overleg van het Min. van H&I met de desbetreffende sectoren.

- Toepassing gelijkheidsbeginsel en transparantie door de overheid bij het faciliteren van ondernemers.
- Invoeren BTW in samenhang met aanpassing schijven loon- en inkomstenbelasting.
- Thans is er sprake van een groot tekort aan SRD-bankbiljetten. Aanvoer nodig. Betalingsverkeer komt in gedrang. Proces van girale betaling is wel al ingezet.
- De inkomsten uit de haven verhogen door de “lekkages” af te dichten.

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- Reorganisatie Nieuwe Haven en de luchthaven. Toepassing gelijkheidsbeginsel bij accommodatie importeurs/exporteurs. Probleem onder-factorering bij inning van invoerrechten aanpakken. Verhogen van de service gerichtheid van onze haven bijvoorbeeld door openstelling op de zaterdag.
- Roadblocks aanpakken bij de export naar Caricom m.n. van KMO-bedrijven zoals de doksen-club en de export naar de EU door ratificatie EPA.
- Het realiseren van een Douane-Unie met niet Engels sprekende landen in het Caribisch gebied.
- Verhogen van de (grens)handel met de buurlanden Guyana en Frans-Guyana
- Creëren van een Hub voor Europese producenten om via Suriname, goederen te verhandelen t.b.v. de Caricom regio. Veel producenten in Nederland/Europa willen investeren in gebieden waar ze de taal en de cultuur begrijpen. Dit was de laatste 10 jaren vanwege het vijandig klimaat, onmogelijk. In de regio zijn Guyana en Suriname interessante landen vanwege de grote olievondsten, omdat in de toekomst sprake kan zijn van een enorme opleving van de economische bedrijvigheid.
- Ordening winkervergunningenbeleid moet leiden tot “zonnig laws” van het winkelcentrum inclusief supermarkten t.o.v. woonwijken.

4.8. Infrastructuur

Bij het ontwikkelen van de transportsector is een goed infrastructurele netwerk van groot belang. De fysieke infrastructuur dient integraal ontwikkeld te worden en deel te zijn van de lange termijn ontwikkelingsplannen van Suriname, om deze te faciliteren met het ontsluiten van gebieden via een goed wegennetwerk, inclusief bruggen en duikers, watertransport – alsmede luchtverbindingen. Bij het ontwikkelen van de infrastructuur is de ruimtelijke ordening van groot belang.

Infrastructurele projecten die speciale aandacht verdienen zijn:

- Projecten die onderdeel vormen van lokale en internationale regionale plannen en -integratie.
- Projecten die faciliterend en stimulerend zijn voor de lokale productie c.q. economie.
- Projecten ter bescherming en ontsluiting van productie gebieden, alsook woon- en leefgemeenschappen.

Anno 2020 moet geconcludeerd worden dat te weinig integrale infrastructurele werken zijn opgeleverd, vanwege de geringe capaciteit van de Surinaamse overheid op het gebied van projectvoorbereiding, de krappe financiële positie van de staat en te weinig integrale visie en implementatie van beleid. De Return on Investment (ROI) van grote infrastructurele projecten zijn hierdoor vaak negatief.

De sectorale knelpunten en maatregelen zijn:

Knelpunten

- Er zijn geen/weinig serieuze regionale ontwikkelingsplannen voor de verschillende delen van Suriname. Infrastructuur wordt dus niet op een “totaalplan” afgestemd, waardoor de Return on Investment (RoI) moeilijk uitgerekend kan worden.
- Investerings in infrastructuur worden niet afgestemd op regionale plannen, waardoor internationale financiering niet optimaal beschikbaar is.
- Infrastructuur wordt in Suriname nog steeds traditioneel benaderd, waarbij de indruk bestaat dat het een zorg van de overheid alleen is.
- Watertransport is praktisch niet ontwikkeld in Suriname.
- Er is geen wetgeving voor PPP-projecten.

Maatregelen op middellang en lang termijn:

- Opstellen van serieuze regionale ontwikkelingsplannen voor heel Suriname.
- PPP-wetgeving opstellen en aannemen.
- Economisch haalbare projecten via PPP-constructies initiëren.
- Overstappen naar het systeem waarbij de gebruiker betaalt voor de infrastructuur.
- Uitstippelen van een integraal maritiem beleid.
- Baggeren van “in-land” vaargeulen.
- Locatie studie maken voor een regionaal vliegveld.
- Heroriëntatie van de plannen voor de JAP-luchthaven.

4.9. Transport

De volledige transportsector (land, water en lucht) is een belangrijke ondersteunende sector voor de totale productie en dienstverlening van de economie. Zo is de transportsector een belangrijke faciliterende sector voor toerisme, handel en de diverse dienstverlenende sectoren. Het ontwikkelen van de transportsector gaat samen met goede stedenbouwkundige plannen voor de diverse regio's in het land.

4.9.1. Landtransport

Bij landtransport is bij de ontsluiting van het land, een goed wegennet op basis van internationale standaarden van belang. Het gaat hierbij om primaire-, secundair en tertiaire wegen inclusief bruggen, duikers etc. is. Het openbaarvervoer dient hierbij betrouwbaar en goed geregeld te zijn, waarbij de verkeersveiligheid in zijn algemeen gegarandeerd moet zijn.

Visie middellang/lang termijn:

Aan de hand van integrale stedenbouwkundige plannen, wordt het wegennet gerehabiliteerd, uitgebreid naar internationale standaarden voor de ontsluiting van het geheel land, waarbij en tevens sprake is van een geordende binnenstad met zonering van o.a. parkeergebieden voor bussen en verbinding via de weg met Guyana, Frans-Guyana en Brazilië (IIRSA) gegarandeerd is.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. De binnenstad is geordend met o.a. zoneringsgebieden voor parkeerplaatsen, greenzones, verkeerslichten e.d. om filevorming en de verkeersveiligheid aan te pakken.
2. De weg naar Par'bo – Nickerie wordt verder gerehabiliteerd naar internationale normen en voor de ontsluiting van de Guyana's worden er de voorbereidingswerkzaamheden gedaan van de bouw van bruggen aan beide grenzen.
3. De verbindingswegen naar de havens t.b.v. het vrachtverkeer worden aangepakt.

SWOT analyse landtransport

Strength/Sterkte: 1. Twee redelijk goed begaanbare Oost-West verbindingen voor ontsluiting van de kustvlakte en de Noord-Zuid verbindingen naar Brokopondo. 2. De weg Meerzorg-Albina is gebaseerd op internationale standaarden. 3. Er is een zekere mate van ontsluiting van productie- en woongebieden, waarbij primaire wegen grotendeels voldoen aan de bestaande wettelijke voorschriften. 4. Gunstige geografische ligging om hub functie te vervullen tussen het Amazonegebied, Europa en Azië (IIRSA). De oeverbindingen met Frans-Guyana en Guyana zijn redelijk goed om de drie Guyana's via landtransport beter te verbinden t.b.v. vracht- en personenverkeer.	Weakness/Zwakten: 1. Het ontbreken van een lang termijn integraal stedenbouwkundige plan voor diverse regio's met een goed wegennet, bruggen en duikers voor de ontsluiting van het land en de grenzen met de Guyana's. 2. Niet adequate wegverbindingen inclusief bruggen en duikers tussen productie- en woongebieden met het primaire wegennet. 3. Inadequate en/of onvoldoende infrastructuur. Het wegennet naar de havens voor vracht-transport voldoet niet. 4. Het transport in de binnenstad is niet geordend m.a.g. veel filevorming. 5. De ontsluitingsweg Par'bo - Nickerie is niet gebaseerd op internationale standaarden. 6. Niet goed onderhouden trucks en de verkeersveiligheid zijn een probleem.
Oppertunities/Kansen: 1. Hub in de regionale transportstrategieën/ -netwerken (passagiers en lading): Frans-Guyana, Guyana en Brazilië. 2. Redelijk goede aanmeerfaciliteiten te Meerzorg - Par'bo en Leonsberg – Commewijne kunnen gebruikt voor het instellen van een goede veerverbinding om het verkeer via de Wijdenbosbrug te verlichten.	Threats/Bedreigingen: 1. Geen of beperkte capaciteit om te investeren in de infrastructuur voor transport als gevolg van tegenvallende exportopbrengsten en economische groei. 2. Zeespiegelstijging die de weginfrastructuur kan aantasten.

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Ordening openbaar vervoer door: aanpassing tarieven en social distancing regels in acht te nemen bij landtransport, compensatie en/of tariefaanpassing i.v.m. Covid en de economische crisis.
- Landtransport met Frans-Guyana geleidelijk aan opengooien. Bij grensoverschrijdend transport te Albina, moet er een goede grenscontrole zijn met duidelijke port d'entree procedures. Naast de immigratiedienst, is de aanwezigheid van het BOG vereist met als uitvalsbasis het Marwina Ziekenhuis. De locatie dient zorg te dragen voor monitoring, isolatie en zo nodig quarantaine bij de besmetting van Covid-19 personen. Afspraken met de Franse regering opdat er op beide oevers van de Marowijne rivier identieke maatregelen getroffen worden in het belang van gezondheid en veiligheid van beide landen.
- Verdere aanpak verkeersveiligheid: education, engineering en enforcement.

- Investering in nieuwe luxe bussen t.b.v. openbaar vervoer. (PPP). Innovatie d.m.v. elektronisch betalen (E- ticketing) in nieuwe luxe bussen.
- Aanleg Centrum Ring Paramaribo met remise voor pendelbussen, voor verder ontsluiting binnenstad en tegengaan file vorming.
- Aanleg Greenzone Uitgaanscentrum Paramaribo.
- Toegangswegen voor vrachtverkeer tbv Nieuwe Haven aanleggen.
- Pilot voor Freezone Moengo – Mana. (Visum vrij).
- Uniforme verzekering met Frans Guyana voor commerciële voertuigen (trucks en bussen).

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- Project wijziging infrastructuur rondom de haven ligt voor verdere besluitvorming bij de IDB via Havenbeheer. Dit project moet worden opgepakt.
- Verharding Weg Pikin Saron- Witagron- Avanavero- Apoera.
- Rehabilitatie Saramaccakanaal.
- Aanleg Weg Southdrain – Apoera;
- Afronding van rehabilitatie wegstreking Coppenamepunt – Nickerie;
- Formuleren en aannemen van PPP-wetgeving
- ‘Vorbereidingswerkzaamheden doen voor de bruggen aan de grenzen met Guyana en Frans Guyana.

4.9.2. Maritieme diensten

Ordering van de havensector ondersteund door een nieuwe wetgeving Scheepsvaartwet en een lange termijn strategisch maritiem plan zijn van eminent belang voor de verdere ontwikkeling van de maritieme sector. Vanwege de recente ontwikkeling in de offshore industrie zal de maritieme sector zich moeten klaarmaken voor het aanbieden van een diversiteit aan offshore diensten die verder strekken dan de huidige diensten.

Visie middellang/lang termijn:

Voortbouwen op PPP (container) terminal succes om de status van “Guyanas Gateway” te bereiken en de industrie voor maritieme ondersteunende diensten te ontwikkelen, gericht op nieuwe offshore-industrie.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. Strategisch Maritiem Plan voor lang Termijn.
2. Vernieuwing Scheepsvaartwet verdient prioriteit.
3. Ontwikkelen Infrastructuur rondom strategische haven(s), ontwikkelen van een economische zone(s) te Paramaribo en/of Paranam
4. Volledige implementatie van Asycuda doorvoeren - paperless & veilig douane aangifte voor lading (Douane automatiseren en implementatie containerscan).
5. Ordering van de waterwegen en het ‘begeleiden’ van de milieu en maatschappelijke effecten voor kleinere maritieme diensten (boothouders, vissers) i.h.k.v. de ontwikkeling van de olie & gasindustrie.
6. Implementatie Open Scheeps Register (MAS).

SWOT analyse Maritieme diensten

<p>Strength/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maritieme bedrijven werken conform internationale standaarden voor kwaliteit en veiligheid (safety compliance/ISO gecertificeerd). 2. Maritieme technische kennis/ kennis van scheepvaart, wet- en regelgeving en geratificeerde maritieme verdragen. 3. Financiële zelfstandigheid. 4. Sterke interne organisatie structuur. 5. Gerespecteerde en gekende organisatie zowel lokaal als regionaal. 	<p>Weakness/Zwakten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gebrek aan integraal transportbeleid en strategie voor positioneren van Suriname als hub. Van belang hierbij is afstemming op buitenlands beleid (bilaterale en multilaterale afspraken). Infrastructuur, en handel (trade facilitation). 2. Weinig tot geen gereguleerde controle op cruciale transporthoeffingen die (negatieve) invloed hebben op het positioneren van Suriname internationaal en in de regio. 3. Verouderde wetgeving die elke ontwikkeling gericht op het benutten van de opportunity's bemoeilijkt; Scheepvaartwet. 4. Weinig belangstelling voor verkeersveiligheid en goed onderhouden trucks (midden en kleinschalige bedrijven). 5. Gebruik van ICT systemen en mogelijkheden voor controles beperkt door wet- en regelgeving 6. Politieke invloed op besluitvorming/ afhankelijkheid. 7 Enforcement – toezicht naleving maritieme regelgeving.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Goede lokale infrastructuur (verbetering) 2. Moderne wet- en regelgeving in overeenstemming met internationaal genormaliseerde werkwijzen (Scheepvaart wet). 3. Hub in internationale en regionale transport strategieën. 4. Creatie van economies of scale en scope (vergroten van het achterland van Suriname). 5. Voldoende beschikbare en strategisch gelegen gebieden voor havenontwikkeling en accommodatie industrie voor distributie naar de regio, Noord Amerika, Europa en Azië in relatie tot main line routes. 6. Strategisch maritiem plan (doelstelling SNMA). 7. Ontwikkeling off shore/olie & gas industrie: spin off op de maritieme sector verder kan. 8. Ship to ship transfer ontwikkeling. 9. Implementatie van het open scheepsregister. 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slechte samenwerking tussen bedrijfsleven en overheid, en onderschatting van het gezamenlijke belang. 2. Onvoldoende geavanceerde middelen tegen contraband via waterwegen. Industriële en economische ontwikkeling (terugval in inkomsten). 3. Toegankelijkheid van de vaargeul: inkomstenderving en destabilisering van de economie als gevolg van het dichtslippen van de vaargeul.

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Status uitvoering baggerproject en vaststelling dredging fee.
- Opheffen staking boothouders Commewijne i.v.m. achterstallige gelden.
- Geleidelijke opengooien boottransport (bestemmingsverkeer) Albina – St. Laurent.
- Pendel veerboten voor de veerdienst bij Waterkant- Meerzorg (PPP).
- Pendel veerboot Leonsberg- Alkmaar (PPP).
- Meerjaren Strategisch Plan ter ondersteuning van het regeringsbeleid voor de komende vijf jaar.

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- Aanleg zeehaven in combinatie met Paranam (inclusief studie stedenbouwkundig en sociaal geografisch plan).
- Aanleg Paranam Industrie Centrum. (1^e Fase) PPP.
- Aanleg Industrie Park Commewijne nabij Belwaarde (1^e fase) PPP.
- Aanleg Industrie Park Moengo (Agro Food Processing met Export naar Europa via Frans Guyana) (1^e fase) PPP.
- Aanleg van een shorebase t.b.v. de olie-industrie in het westen van Suriname (Nickerie).
- Uitbaggeren van de monding van de Nickerie en Corantijn rivier.
- N.V. Havenbeheer Suriname krijgt de positie als landlord port facilitator. De transformatie van de MAS van overheidsentiteit naar N.V. wordt een feit en er vindt naleving plaats van de Wet op jaarrekening.
- Ter discussie stellen van de privatisering van N.V. Havenbeheer Suriname en de MAS, middels uitgifte van aandelen op de effectenbeurs om zo de betrokkenheid van de particuliere sector te stimuleren.

4.9.3. Luchtvaart

De burgerluchtvaart heeft een cruciale rol in de ontwikkeling van toerisme vanwege de bereikbaarheid van Suriname van buitenaf als wel als voor de bereikbaarheid van het binnenland. De luchtvaart is ook van belang voor het transport van cargo zowel van en naar het buitenland als binnenland. Bij de sector zijn twee aspecten van groot belang: veiligheid en prijs.

SWOT analyse Luchtvaart

Strength/Sterkte: 1. Kennis, expertise. 2. Spreiding in meerdere locaties in Suriname. 3. Buiten orkaangordel. 4. Gunstige ligging als toegang tot het Amazonewoud.	Weakness/Zwakten: 1 Negatieve brand/imago 2 Geen integraal luchtvaart- en toerismebeleid 3. Coördinatie, communicatie, samenwerking luchtvaartdiensten is zwak. 4. Tekort gekwalificeerd personeel. 5. Verouderde wetgeving. 6. Hoge taxes en fees. 7. Beperkte capaciteit.
Oppertunities/Kansen: 1. Spreiding over meerdere luchthavens binnen Suriname. 2. Ontwikkelen nieuwe markten, ook cargo. 3. Ontwikkelen van transport infrastructuur.	Threats/Bedreigingen: 1. Bilaterale luchtvaartovereenkomsten. 2. Onvoldoende geschoold personeel om te voldoen aan internationale veiligheidseisen. 3. Uitstel van samenwerking.

Visie middellang/lang termijn:

Het optimaliseren van de burgerluchtvaart en het intensiveren van de relatie tussen luchtvaart en toerisme ter bevordering van de economische ontwikkeling van Suriname. Hierbij is van belang een goede samenwerking tussen relevante actoren (luchtvaartbedrijven, Luchtvaardienst, Luchthavenbeheer, CASAS, Stichting Toerisme Suriname en de relevante ministeries), marktontwikkeling en focussen op kerntaken.

Doelen voor de periode 2020-2025:

Het opzetten van een publieke-private overlegorgaan voor het volgende:

1. Ordening brengen in de sector, samenwerking tussen alle relevante actoren versterken en invulling geven hoe overleg en samenwerking tussen de actoren gestructureerd moet worden.
2. Wetgeving met betrekking tot luchtvaart en toerisme aanpakken en het wegwerken van achterstallige zaken betreffende veiligheid en kwaliteit van diensten.
3. Marketingscenario's van het toeristisch product Suriname op basis van onderzoeksresultaten worden gedaan vanuit de relevante ministeries. Op basis daarvan wordt een planning uitgezet om meerder toeristen uit diverse gebieden aan te trekken.
4. Training van mensen voor de sleutelposities in de luchtvaart en de toeristische sector.

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Met de regionale regeringen (Aruba, Curaçao etc.) worden afspraken gemaakt opdat luchtvaartmaatschappijen toestemming krijgen het vliegverkeer te hervatten. Het "travel corridor" concept van veilig passagiersvervoer tussen gebieden die de aanpak van virus besmetting conform internationale standaarden hebben doorgevoerd, wordt gestimuleerd. De Johan Adolf Pengel International Airport wordt in orde gemaakt, met als uitvalsbasis de RGD poli van Zanderij, voor controle van covid besmettingen. BOG dient te beschikken over een geschikte ruimte op de luchthaven. Het bovenstaande dient te geschieden met het bedrijfsleven in de "drivers' seat" omdat er reeds relaties en netwerken bestaan met deskundigen in de gezondheidszorg in de respectieve landen.
- Er moet een herziening plaatsvinden van de huidige prijsstructuur van tickets verkoop t.b.v. een proactieve en reactieve prijsstelling o.b.v. marktbewegingen.
- Concept van overheid als "landlord airport owner" ontwikkelen (N.V Havenbeheer Suriname als voorbeeld). Management en dienstverlening luchthavens wordt door middel van openbare aanbestedingen afgesloten. Met als streven vaste jaarinkomen voor de staat Suriname te garanderen in plaats van de bestaande overheidssubsidie regelingen te handhaven.
- Overheid als groot aandeelhouder maakt een strategisch plan op m.b.t. de afbouw van de subsidie aan SLM.

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- Herziening Luchtvaartwet.
- Upgrading 5x airstrips binnenland.
- Verdere ontwikkeling Open Sky Policy.
- Locatie studie voor een regionaal vliegveld (Model Ogle Guyana)

4.10. Bankwezen

Het bankwezen bestaat uit 9 primaire en enkele secundaire banken. In de gepubliceerde ABS statistieken is het bankwezen opgenomen in de sector financiële dienstverlening dat werkgelegenheid biedt aan 3.135 personen en de bruto toegevoegde waarde bedraagt SRD 2,2 miljard, waarmee het een aandeel van 8,4% heeft in het BBP van ons land in 2018.

Het bankwezen vervult een cruciale rol in de economie en wel:

- Verzorgt het nationaal betalingsverkeer, zowel chartaal als giraal.
- Verzorgt het internationaal betalingsverkeer

- Intermediatie tussen aanbieders van geld (spaarders) en vragers naar geld (kredietnemers) en is de primaire financierder van burgers en bedrijven.

SWOT analyse bankwezen

<p>Strength/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Banken zijn sterk geworteld in de samenleving met sterke relaties bedrijven 2. Redelijk plain vanilla producten & diensten en risicomijdend gedrag 3. Goede mix van nationaal aandeel bij grotere banken en vertegenwoordiging grote regionale bank 4. BNETS; eigendom van banken met modern interbancair betalingsverkeer netwerk. 	<p>Weakness/Zwakten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kleinschaligheid bankwezen (grootste bank heeft balanstotaal van < USD 1 miljard), waardoor noodzakelijke investeringen in technologie en risicobeheersing niet kosten efficiënt gepleegd kunnen worden. 2. Ook operationele kosten inefficiënties vanwege kleine schaal met als gevolg relatief hoge tarieven. 3. Aangetast vertrouwen vanwege oneigenlijke aanwending kasreserve door CBvS 4. Relatief laag eigen vermogen, waardoor beperkt leencapaciteit 5. Risicobeheersing (w.o. ML/FT) nog niet geheel conform international best practice.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ordening valutaverkeer waardoor de efficiënte werking hiervan gestimuleerd wordt 2. Fusie/samenvoeging banken waardoor schaal- en synergievoordelen gerealiseerd kunnen worden. 3. Mobile en online payment zal nieuwe economische activiteiten stimuleren (e-commerce) 4. Upgrading betalingsverkeer (electronic, straight through en real time) hetgeen kostenverlagend en veilig is. O.a. lokale SRD creditcard systeem. 5. Bureau Kredietregistratie gelanceerd door BNETS (soft launch) in juni 2020; dit mitigeert het kredietrisico voor kredietverstrekkers en vergroot de toegankelijkheid tot krediet. 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Economische depressie (macro-economische ontsporing en covid-19); hierdoor zullen bedrijven en burgers minder goed aan hun verplichtingen kunnen voldoen met als gevolg meer bad loans (non-performing), met impact op resultaat. 2. Rating downgrade Republiek Suriname; banken hebben ruime exposures (sector exposure op de Staat is 200% van het eigen vermogen van het bankwezen) en zullen bij een rating downgrade hogere debiteurenvoorzieningen moeten treffen. 3. De-risking correspondent banks; hieronder wordt verstaan dat correspondent banken de relatie met Surinaamse banken stoppen waardoor het internationaal betalingsverkeer kan stagneren. 4. Devaluatie SRD; dit zal een negatieve impact op de solvabiliteit (BIS ratio) van banken hebben, met als risico dat de BIS ratio tot onder de norm van de CBvS afneemt. 4. Hoge cash intensiteit heeft negatieve invloed op ML/FT risicoprofiel en kosten inefficiënt. 5. Uitkomst NRA kan vanwege risico's van high-risk sectoren zoals casino's, etc. ons land schaden.

Visie middellang/lang termijn

Het bankwezen vervult haar rol als facilitator van economische bedrijvigheid effectief en efficiënt en levert daarmee een wezenlijke bijdrage aan de ontwikkeling van de economie en samenleving.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. Verdere modernisering betalingsverkeer met als doel interbancair elektronische betalingen straight through en real-time te verrichten.
2. Effectieve beheersing van het witwas/terrorisme financieringsrisico (AML/CFT) resulterende in positieve uitkomst NRA en uitbreiding correspondent bankrelaties.

3. Sterkere banken door schaalvergroting, mede ter realisering van schaal- en synergievoordelen, resulterende in efficiëntere bedrijfsvoering en lagere kosten.
4. Financial inclusion; betere toegang tot financiële diensten.

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Ordening valutamarkt. Deviezen Commissie beschikking waarbij exporteurs hun vreemde valuta middelen verkopen (geen omwisselplicht, dus moeten hun exportopbrengsten niet verkopen, maar als ze verkopen) aan banken (deviezenbanken en de CBvS). Hierdoor zullen de banken beter in staat zijn om importeurs te voorzien van vreemde valuta t.b.v. de betaling van buitenlandse leveranciers.
- Het aanpassen van de wisselkoers naar een reëel niveau (marktconform)
- Versterken van het bankwezen door het vergroten van eigen vermogen van banken en het fuseren/samenvoegen banken ter realisatie schaal- en synergievoordelen (noodzakelijke investeringen in technologie en risicobeheersing) en voor verbetering operationele efficiency.
- Het in kaart brengen van de totale schuldpositie van de Republiek Suriname, inclusief de condities waaronder verstrekt (w.o. zekerheden en aflossingsverplichtingen).
- Debt restructuring van de Republiek Suriname.
- Verhoging inkomsten Staat, m.n. focus op belastingen op consumptie en vermogen, w.o. government take, invoerrechten & accijnzen, BTW en vermindering uitgaven (subsidies, etc.).
- In het kader van herstel vertrouwen in de CBvS aanpassing Bankwet voor versteviging onafhankelijkheid en verbetering governance van de Bank.
- Maatregelen i.h.k.v. effectieve beheersing ML/FT risico's (NRA)

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- Public Sector Reform.
- Privatisering staatsbedrijven.
- Maatregelen gericht op verbetering financial inclusion.

Zie hersteltraject financieel sector zoals aangegeven tijdens hearing coalitiepartijen.

4.11. Verzekeringsmaatschappijen

In de afgelopen jaren hebben technologische ontwikkelingen ertoe bijgedragen dat de wijze waarop klanten risico's schatten alsook afdekken, sterk is veranderd. De toegang tot verzekeringsproducten waarbij er geen gebruik meer wordt gemaakt van traditionele distributiekanaalen als tussenpersonen is gangbaar, ook de wijze waarop de premiebetaling en schadeafwikkeling plaatsvindt is sterk veranderd. Hierbij komt ook kijken dat als gevolg van de Covid Pandemie deze processen sterk zijn beïnvloed waarbij het accent meer ligt op de "digitale" dienstverlening.

De afgelopen jaren is er van overheidswege middels het introduceren van Sociale Wetgeving (Basiszorgverzekering) een druk gelegd op de premie / schadeverhoudingen. Premies zijn vastgesteld bij wet en de kostenontwikkeling is onderhevig aan de koersontwikkeling als gevolg van de inputs welke nodig zijn in de zorg. Meer dan 50% van de benodigde input zijn import gebonden. Ook de Wet Valutaverkeer heeft een danige negatieve impact op de bedrijfsvoering in de verzekeringsbranche.

Visie middellang/lang termijn:

Assuradeurs maken volledig de overstap van de huidige bedrijfsvoering van het gebruik van filialen en tussenpersonen, naar een meer “digitale” alsook efficiëntere bedrijfsvoering.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. Investerings worden gedaan in digitale netwerken voor een vrijwel volledige overstap naar de digitale dienstverlening.
2. De wetgeving dient aangepast te worden om de overstap naar een digitale verzekeringsmaatschappij te waarborgen met inachtneming van compliance.
3. De zorgwetgeving dient geëvalueerd te worden, zodat de assuradeurs een input hebben bij het bepalen van de premies en tarieven op basis van wettelijke normen.

SWOT analyse Verzekeringsmaatschappijen

Strength/Sterkte: 1. De sector voldoet aan nationale en internationale wet en regelgeving. 2. De sector voldoet in ruime mate aan de solvabiliteitseisen van de CBvS. 3. Er is relatief makkelijk toegang tot (buitenlandse) herverzekerings-faciliteiten.	Weakness/Zwakten: 1. Er is sprake van onprofessionele tussenpersonen met minimale verzekeringstechnische kennis. 2. Onvoldoende beschikbaarheid, toegang tot en inzicht in landelijke kengetallen.
Oppertunities/Kansen: 1. Verbetering van de samenwerking met de overheid/ministeries (voor diverse producten). 2. Transformatie van de tussenpersonen tot financieel en verzekeringsadviseurs. 3. Nieuwe wet en regelgeving en vernieuwing van de verouderde wet en regelgeving voor verder ontwikkeling sector.	Threats/Bedreigingen: 1. Stijgende tarieven en ondeugdelijke calculaties van de dienstverleners. 2. Bedrijfsvoering onderhevig aan gelegenhedswetgeving (afschaffen egalisatie-reserve, valutaverkeer, Basiszorg). 3. Verouderde en restrictieve wet- en regelgeving. 4. Beperkte beleggingsmogelijkheden a.g.v. restrictief rente- en valutabeleid CBvS. 4. Inflatie en dalende koopkracht-ontwikkelingen. 5. Mogelijke negatieve beoordeling Nationale Risk Assessment. 6. Toename morele risico's a.g.v. de verslechterende financieel economische situatie. 7. Onredelijke eisen van de vakorganisatie.

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en kort termijn (1 jaar):

- Intrekking Valutawet.
- Intrekking de 2 wetsontwerpen m.b.t. de gezondheidszorg.
- Intrekking Wet Wegenbelasting.
- Wetsontwerp toezicht verzekeringsbedrijven terugnemen en sturen naar de Survam voor review.
- De Wet Tarieven Gezondheidszorg weer afkondigen.
- WAM dekking en tarieven zoals bij wet vastgesteld zijn achterhaald en dienen worden aangepast.
- SER adviezen opvolgen inzake volksgezondheid, werkgelegenheid, MKO etc.

- NRA- uitstel vragen vanwege Covid situatie.

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- Nieuwe Investeringswet indienen en afkondigen.

4.12. ICT

De ICT-industrie omvat bedrijven die voornamelijk informatie- en communicatieapparatuur ontwerpen en produceren. Tot de (groot)handel in ICT-apparatuur behoren bedrijven die handelen in software, computers en overige elektronica, zoals telecommunicatieapparatuur. Ze leveren deze producten hoofdzakelijk aan bedrijven maar ook aan eindgebruikers. De ICT-dienstensector bestaat uit bedrijven die het proces rondom elektronische informatieverwerking en communicatie ondersteunen. Zij maken bijvoorbeeld software, verzorgen de telecommunicatie of leveren advies.

De bijdrage van de ICT- sector aan het bruto nationaal product is mede door de bijdrage van de telecombedrijven en de callcenters substantieel en biedt op dit moment werkgelegenheid aan meer dan 7000 personen (ca. 5% van beroepsbevolking). Bedrijven verhandelen ICT-goederen en diensten met internationale partners en zijn hiermee groeiende deviezen verdieners.

Visie middellang/lang termijn:

Een digitaal ingeschakelde informatiemaatschappij creëren, die bekrachtigd wordt door de onderling verbonden wereld op het gebied van sociaal, politiek, economisch en ecologisch, zaken middels innovatieve informatie- en communicatietechnologieën. Dit voor het versnellen van duurzame groei en inclusieve ontwikkeling voor en door iedere Surinamer.

Doelen voor de periode 2020-2025:

1. Het mogelijk maken van digitale innovatie in de telecommunicatiesector ter ondersteuning van de digitale transformatie ontwikkeling van de Surinaamse samenleving
2. Het overbruggen van de digitale kloof en het verstrekken van breedbandtoegang voor de meeste Surinamers (“digitale inclusion”).
3. Ontwikkelen, mogelijk maken en bevorderen van toegang tot en meer gebruik van innovatieve informatie- en communicatietechnologieën en –diensten.
4. Continuïteit & duurzaamheid: Beheer van opkomende onbekende risico's, uitdagingen en kansen als gevolg van de snelle groei van ICT.
5. Versterken samenwerking tussen de Suriname ICT belang-hebbenden ter ondersteuning van de Suriname ICT Visie 2030.

Maatregelen op ultra kort (2 maanden) en korte termijn (1 jaar):

- “Digitale inclusion”: iedere burger heeft recht op toegang tot internet (zeker in Covid 19 tijdperk is dit noodzakelijk gebleken, o.a. voor digitalisering onderwijs).
- E-commerce: opzetten van digitale supply chains voor "online" bestellingen en delivery aan huis of centrale plaatsen.
- Gratis faciliteren van websites gerelateerd aan onderwijs (recht voor iedereen, “leave no one behind”, zeker niet in de Covid periode”).
- Inventariseren (en invullen) behoefte benodigde devices voor minder draagkrachtigen, afgelegen gebieden (t.b.v. digitale onderwijs).
- ICT sector positioneren als TOPsector.

SWOT analyse ICT sector

<p>Strength/Sterkte:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grote buitenlandse interesse voor investeringen in de sector en voor kennis uitwisselen en outsourcen van werk naar Suriname sturen. 2. Goede basisinfrastructuur mede door recente investeringen in breedband netwerk (tevens een zwakte) want nog niet iedereen is “connected”. 3. Samenwerking actoren in de sector goed. Er is een lange termijn visie 2030 van ICT Associatie beschikbaar. 4. Voldoende lokale expertise en ervaring voor adviseren en bijstaan van de overheid en training van lokale deskundigen. 5. Diverse onderwijsinstellingen gericht op Middelbaar en Hoger Beroeps ICT onderwijs. 	<p>Weakness/Zwakten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ontbreken nationaal ICT visie/plan. 2. Kleinschaligheid van de markt. 3. Overheid en bedrijfsleven maken meer gebruik van buitenlandse- dan lokale diensten. 4. Grote delen van de bevolking nog steeds verstoken van goede internet verbinding. 5. Onvoldoende kader beschikbaar bij overheid om nationaal ICT plan uit te werken en te implementeren binnen overheidsapparaat. 6. Ontbreken aan daadkracht en “dedication”. 7. Geen privacy wetgeving beschikbaar 8. Grootste deel bevolking nog niet tech savvy, om digitaal te leren en te werken en om digitale diensten te gebruiken: e-payments, e-wallets, e-health, agritech. 9. Ontbreken Lager Technisch Onderwijs gericht op ICT (installatie, lower skilled werk (maar belangrijk!) en te weinig aandacht voor de toepassing van ICT in het opleiden van leraren (IOL) 10. Lage score in internationale ICT ratings.
<p>Oppertunities/Kansen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Creëren van werkgelegenheid. 2. Saneren overheidsapparaat (mede door digitalisering). 3. Export van ICT diensten. 4. Diaspora wil kennis en ervaring delen en kan vanuit het buitenland via internet al een wezenlijke bijdrage leveren aan de ICT Sector (online trainingen, online diensten). 5. ICT maturity level lokale bedrijven is nog heel laag waardoor je ook lokaal significante ICT projecten kan doen. 6. Regionale samenwerking, bundeling en kennisdeling. 7. Tegengaan misbruik van ICT (kinderporno, geweld, etc.). 	<p>Threats/Bedreigingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Suriname staat bij een aantal belangrijke providers op een blacklist, waardoor een aantal services niet beschikbaar zijn in ons land. 2. Te weinig aandacht vanuit overheid voor strategisch belang van de ICT sector. (ICT) onderwijssector onvoldoende ingesteld op nieuwe (ICT) beroepen en actualiteit ICT sector 4. Cyber aanvallen. 5. Internationale kengetallen.

- Gegarandeerde beschikbaarheid valuta zodat ICT bedrijven hun operaties kunnen blijven voortzetten. De meeste producten en diensten die ICT bedrijven aanbieden hebben een import component.
- ICT bedrijven nog meer stimuleren valuta te genereren door “outsourcen” van dienstverlening t.b.v. buitenlandse bedrijven (voorbeeld Business Process Outsourcing).
- Gezien het belang van ICT, de huidige e-Government commissie uit te laten groeien tot een “Directoraat ICT en innovatie ” onder bij Ministerie van Handel & industrie

- Inventariseren behoeftes en mogelijkheden (gap analyse) van verdere digitalisering van alle ministeries, gezamenlijk met Directoraat ICT, ministeries en ICT-AS (en koppeling met SDG's).
- Instellen & Empoweren v/d werkgroepen: Digitale Overheid (e-Suriname, e-ID), Distance / Online Educatie, Cybersecurity, Fintech & Regtech, e-Health, Agritech, Digitale verkiezingen, Sustainable Development Goals (SDG) coordinatie
- Koppelen van overheidsdiensten, registratie werkloosheid, behoeftigen, belastingbetalers e.a. doelgroepen aan CBB database En versnellen e-ID voor iedere burger.
- Versnelde doorvoering van de digitale overheid.
- Digitaliseren van de gezondheidszorg d.m.v. "online" consulten bij de huisartsen en specialisten en aanmaken "digitaal patiënten register" voor iedere burger.
- Law enforcement voor de overheid en lokale bedrijven om ICT diensten lokaal te kopen al dan niet door tussenkomst van de ICT Associatie
- Structureel "tripartiet" overleg tussen overheid, (ICT) onderwijsinstellingen en de sector (ICT-AS)
- Vrijstelling van invoerrechten op ICT-apparatuur en goederen bestemd voor onderwijsdoeleinden en productiewerkzaamheden.
- Een ICT-applicatie ontwikkelen waar leningen gemonitord en doorgerekend kunnen worden. Dit t.b.v. bevordering transparantie. I.s.m. met de ICT-AS
- Starten landelijke training voor Skilled Human Capital voor ICT beroepen maar ook voor het verbeteren van de competenties van ambtenaren, leraren en niet-tech-savvy-personeel zodat deze bijgeschoold en omgeschoold kunnen worden.

Maatregelen op middellang, lang termijn (meer dan 1 jaar):

- Werken aan privacywetgeving ter bescherming van gegevens van burgers en het wegnemen van de drempel voor internationale investeerders.
- Whitelisting van Suriname in het buitenland, waaronder Amazon, Paypal, Azure etc
- Digitaliseren van de eerstelijnsgezondheidszorg.
- ICT incorporeren op alle niveaus van het onderwijs vanaf de basisschool, te beginnen bij de middelbare school.
- De overheid verder digitaliseren middels e-ID, e-Government, e-Learning, e-Health, digitaliseren van gehele verkiezingsproces (e-Elections), etc.
- Instellen van een "SDG-coördinatie team" die samen met het Planbureau een overall ontwikkelingsplan (Meerjaren Ontwikkelingsplan) opstelt.
- Introductie of toepassing van belasting credits, waarbij de overheid niet te betalen facturen omzet in credits die je kan verrekenen met te betalen belastingafdrachten.
- Initiëren overlegorgaan "ICT Innovation Board" waarbij alle ICT-stakeholders uit de publieke- en private sector betrokken zijn met als doel gezamenlijk brainstormen voor het uitzetten van het ICT beleid.
- Verbeteren prestaties in Suriname m.b.t. diverse ICT-indicatoren en ratings, bijvoorbeeld: National Cyber Security Index (NCSI) en de ICT Development Index (IDI).
- Gezamenlijk optrekken met ICT-stakeholders, delen van kennis en netwerken, lidmaatschap en relaties bevorderen met internationale organisaties zoals: ITU, CTU, CANTO, Internet Societies e.a.

5. Integrale crisis- en duurzame maatregelen naar beleidsgebied en pijler

In 2017 produceerde de VSB een document “Samen op weg naar een betere toekomst” met daarin 55 maatregelen voor herstel van de economie. Het document was aangeboden aan de toenmalige regering. Na drie jaar zijn vele van de maatregelen nog steeds van toepassing om uit de verergerde economisch en maatschappelijke crisis te komen.

Het raamwerk dat gebruikt is om te komen tot integrale maatregelen naar beleidsgebied en pijler, is de “Enabling environment for sustainable Enterprise” (ESEE) van de International Labour Organization (ILO) met vier componenten van duurzame ontwikkeling te weten:

- Good Governance
- Economische groei
- Sociale inclusiviteit
- Duurzaamheid van het milieu

Good Governance creëert macro-condities voor vrede en stabiliteit, participatief bestuur, sociale dialoog en het respect voor mensenrechten en internationale arbeidsstandaarden. Bij Good Governance zijn nodig sterke instituten (m.n. het Planbureau, CBvS, Belastingdienst etc.) met deskundig en integer leiderschap ondersteund door wetgeving en transparantie, continuïteit en “accountability” van beleid.

Het economisch beleid dat gevoerd moet worden om uit de crisis te komen, zal zich moeten richten op het wegwerken van de onevenwichtigheden in de economie. Hulp van multilaterale organisaties zoals het IMF in de vorm van betalingsbalans steun en/of technische assistentie, zou hierbij ook een mogelijkheid kunnen zijn.

Het ombuigen van het beleid met betrekking tot overheidsfinanciën van structurele hoge financieringstekorten en oplopende schulden in de afgelopen jaren, is een must. Op kort termijn moet gekeken worden welke schulden herschikt kunnen worden om zo de schuldenlast uit te smeren over een langere termijn en enigszins de druk op de uitgaven te verminderen. Ook zal nagegaan moeten worden hoe de inkomsten van de overheid op korte en lange termijn verhoogd kunnen worden. Op langer termijn zal het uitgavenpatroon geleidelijk aan herzien moet worden door onder andere het afbouwen van subjectsubsidie en de sanering van het overheidsapparaat. Dit moet samengaan met het ontwikkelen van de private sector. Ook het monetaire beleid moet leiden tot het stabiliseren van de wisselkoers, inflatie onder controle te brengen om zo bij te dragen aan een goed investeringsklimaat. Daarnaast zal de overheid een beleid moeten voeren om productie en de (internationale) handel te bevorderen en de sociale sectoren, waaronder arbeidsmarkt, onderwijs en gezondheidszorg daarop af te stemmen.

Duidelijk is dat niet alle sectoren direct op rap tempo ontwikkeld kunnen worden. De overheid zal in samenspraak met het bedrijfsleven en andere relevante maatschappelijke groepen moeten komen tot visievorming voor de komende 5 jaar, om het accent te leggen op het ontwikkelen van enkele sleutelsectoren die zonder veel moeite relatief snel inkomsten kunnen genereren en werkgelegenheid kunnen creëren. Enkele van deze sectoren zijn onder andere toerisme met ondersteunende diensten en toeleveringsbedrijven, toeleveranciers voor de olie en gasindustrie waaronder ook de ICT sector, verwerking van geïdentificeerde agrarische producten en callcenters. Bij dit alles is het behoud van het milieu en de betrokkenheid van alle sociale groepen bij de ontwikkelingen van belang. De relevante maatregelen naar beleidsgebied en pijler worden vervolgens gepresenteerd.

Algemeel overzicht maatregelen naar beleidsgebied en pijler

Beleidsgebied: Good Governance		
Pijlers	Korte termijn crisismaatregelen	Lange termijn duurzame maatregelen
1. Vrede en politieke stabiliteit	Samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en andere maatschappelijke groeperingen zijn nodig om de vrede en politieke stabiliteit te waarborgen en te verbeteren. De politieke wil, wederzijds vertrouwen van actoren en bereidheid compromissen te sluiten zijn hierbij van belang.	
2. Participatief bestuur	<p>a. Overheid bespreekt haar saneringsmaatregelen met de private sector, voor analyse impact op het bedrijfsleven en de opvang van negatieve gevolgen daarvan op de economische bedrijvigheid en groei.</p> <p>b. Betere benutting van bestaande tripartiete overlegstructuren, m.n. de Sociaal Economische Raad (SER), door het vragen en daadwerkelijk bespreken en/of opvolgen van adviezen, inzake actuele vraagstukken om sociaal-economisch herstel in Suriname te bewerkstelligen.</p>	a. Het (verder) institutionaliseren van PPP's in bepaalde economische sectoren, waaronder toerisme, ICT en de agrarische sector, zodat hiermee de verdere ontwikkeling van deze sectoren een boost kan worden gegeven.
3. Sociale dialoog	Onmiddellijk instellen van een multipariteit crisisberaad met participatie van de sociale partners (overheid, werkgevers en vakbeweging) en relevante actoren uit het maatschappelijk middenveld, voor bijdragen aan de discussie en formulering van beleid, zoals het Burgerinitiatief voor Participatie en Goed Bestuur en de Nationale Vrouwen Raad.	<p>a. Verder operationaliseren en verankeren van de SER door naleving van de Wet op de Sociaal Economische Raad. Middelen beschikbaar stellen voor werkzaamheden SER.</p> <p>b. Institutionaliseren van het sociale dialoog tussen de overheid, werkgevers en vakbeweging inclusief in raden en besturen, ook van Staatsbedrijven. Werkgevers geven ook hier hun input, inclusief het signaleren van zaken, welke niet bevorderend zijn voor een 'enabling environment for sustainable enterprises'.</p>
4. Respect voor mensenrechten en internationale arbeidsstandaarden	a. Een tripartiete commissie, bestaande uit de overheid, werkgevers en vakbeweging is ingesteld en moet nu voorstellen uitwerken om de economische bedrijvigheid in Suriname te stimuleren met inachtneming van het Decent Work principe en regulier overleg plegen over het beleidsgebied.	a. Het instellen van een onafhankelijke Ontslagraad ter vervanging van de huidige Ontslagcommissie.
Beleidsgebied: Economische groei		
Pijlers	Korte termijn crisis maatregelen	Lange termijn duurzame maatregelen
5. Stabiel macro-economisch beleid en goed beheer van de economie	<p>a. Het stabiliseren van de wisselkoers, zodat de verdere inkrimping van de economie voorkomen kan worden, aangezien het bedrijfsleven in grote mate afhankelijk is van inputs uit het buitenland.</p> <p>b. De schuldenlast van de overheid wordt herschikt en uitgesmeerd over een langer termijn.</p> <p>c. Het geven van de lead aan de private sector in een public-private partnerschap (PPP) in de</p>	<p>a. Het subsidiebeleid van de overheid wordt geleidelijk aan herzien om uitgaven te verlagen, terwijl inkomstenverhogende maatregelen genomen worden.</p> <p>b. Het overheidsapparaat wordt geleidelijk aan gesaneerd.</p> <p>c. Het instellen van een Investment and Trade Promotion Agency, welke bemenst moet worden met personen, die een gedegen</p>

	<p>toerisme autoriteit en middels beleid ondersteuning geven aan geformuleerde voorstellen, zodat deze sector kan bijdragen aan het herstel van de economie.</p> <p>d. Het vrijstellen van invoerrechten op inputs, welke noodzakelijk zijn voor de productie van goederen en diensten, inclusief van startende ondernemers.</p>	<p>achtergrond hebben in handels- en investeringsaangelegenheden, in het bijzonder het aanboren van markten en aantrekken van Foreign Direct Investment (FDI).</p>
6. Handels en duurzame economische integratie	<p>a. Het instellen van interdepartementale CARICOM en CARIFORUM-EU Commissies met participatie van werkgevers, zodat gezamenlijk knelpunten geïnventariseerd kunnen worden, die de toegang tot de CARICOM en European Union markten belemmeren, waardoor exporten niet op gang kunnen komen.</p> <p>b. Het onmiddellijk inventariseren van alle handelsverdragen door het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme, die van toepassing zijn op Suriname en identificeren van de voordelen voor de private sector.</p>	<p>a. Het internationaal handelsbeleid onderbrengen bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de nationale implementatie overlaten aan het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme.</p> <p>b. Het opnemen van de post van Trade and Investment Promotion Officer in de structuur van Ambassades en het invullen van deze posten op voordracht van de werkgevers.</p> <p>c. Het betrekken van de private sector bij de formulering van het standpunt van Suriname inzake de overeenkomst, welke afgesloten zal moeten worden tussen CARIFORUM en EU ter vervanging van de Cotonou Agreement.</p>
7. Bevorderend juridisch en regelgevende omgeving	<p>a. Het in samenwerking met het Suriname Arbitrage Instituut (SAI) actief promoten van arbitrage, zodat het duidelijk wordt voor de gemeenschap, inclusief de private sector, dat bepaalde zaken het best middels arbitrage beslecht kunnen worden ter ontlasting van de rechters.</p>	<p>a. Het instellen van een Ondernemingskamer.</p>
8. Rechtsstaat en respect voor eigendomsrechten	<p>a. Het instellen van een Ombudsman met de bevoegdheid om willekeur en rechtsongelijkheid bij de overheid aan te pakken.</p> <p>b. Het instellen van een taskforce met participatie van de private sector om smokkel en contraband tegen te gaan</p>	<p>a. Het opzetten van een Instituut voor de naleving van eigendomsrechten.</p>
9. Eerlijke concurrentie		<p>a. Anti-Corruptiewet in 2017 afgekondigd, maar uitwerking uitvoeringsbesluiten ter implementatie van de wet moet nog geschieden.</p> <p>b. Het instellen van een onafhankelijke Raad van Aanbestedingen.</p> <p>c. Het publiceren van alle overheids-aanbestedingen.</p> <p>d. Het aannemen van de Competitie Wet en instellen van een Competitie Raad.</p>
10. Toegang tot kapitaal		<p>a. Het actief bevorderen van micro-ondernemerschap in de formele sector middels leningen en actieve management ondersteuning als alternatief voor werkzoekenden, maar ook voor overtollige ambtenaren, inclusief middels de ontwikkeling van een 'starterskit'.</p>

11. Fysieke infrastructuur	Infrastructuur dient afgestemd te zijn op integrale ontwikkelingsplannen en ruimtelijke ordening van de diverse regio's in het land. Het Masterplan voor de Ordening van de Infrastructuur Binnenstad en Binnenland nog steeds relevant en bruikbaar en dient geactualiseerd te worden.	
12. ICT	ICT is erg belangrijk voor de verdere ontwikkeling van elke economische en maatschappelijke sector van de samenleving. Bij de sectorale benadering, is de sector uitgewerkt.	
Beleidsgebied: Sociale inclusiviteit		
Pijlers	Korte termijn crisis maatregelen	Lange termijn duurzame maatregelen
13. Ondernemerscultuur	<p>a. Het uitvoeren van een TV and social media campagne door de VSB in samenwerking met de overheid ter bevordering van ondernemerschap onder jongeren door hun voorbeelden voor te houden van succesvolle jonge ondernemers.</p> <p>b. Samenwerking overheid en private sector voor het bestuderen van de knelpunten en vervolgens opstellen van een crash programma voor verbetering van de positie van Suriname op de "ease of doing business" ranking door het terugdringen van de bureaucratie, zodat het land binnen 2 jaren in de top 30 staat.</p>	<p>a. Samenwerking overheid en private sector bij het opzetten van business incubators en accelerators.</p> <p>b. Samenwerking overheid en private sector voor ontwikkelen van beleid ter bevordering en ondersteuning van micro-, kleine – en middelgrote ondernemingen.</p>
14. Educatie, training and lifelong learning		<p>a. Het verbeteren van de afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en het betrekken van werkgevers bij de inrichting van het beroepsonderwijs.</p> <p>b. Het ontwikkelen van een Human Resource Development Plan voor Suriname.</p> <p>c. Het ontwikkelen van een Labour Market Information System (LMIS).</p> <p>d. Het faciliteren van het Polytechnisch College van Suriname met een terrein, zodat onze enige technische HBO opleidingsinstituut een campus kan opzetten.</p> <p>e. Het instellen van een Suriname National Training Authority (SNTA) i.h.k.v. het trainen van ons arbeidspotentieel in z'n algemeenheid en ten behoeve van de oil & gas sector in het bijzonder.</p>
15. Sociale rechtvaardigheid en sociale inclusiviteit	<p>a. Het verlichten van alle belastingdruk voor gepensioneerden, gelet op de erosie van hun vast inkomen.</p> <p>b. Het geven van kortingen op nutsvoorzieningen aan gepensioneerden.</p>	<p>a. Het koppelen van sociale voorzieningen aan verplichte training en plaatsing op de arbeidsmarkt voor personen jonger dan 55 jaar.</p> <p>b. Het trainen van mensen met een beperking om als micro-entrepreneur aan de slag te gaan, al dan niet in coöperatief verband.</p>
16. Adequate sociale protectie, inclusief gezondheidszorg	<p>a. Het evalueren van de sociale wetten met als doel de duurzaamheid van de systemen te waarborgen met een duidelijkere rol voor de private sector in de vorm van een Public-Private-Partnership in het beheers-, besturings- en controle systeem.</p> <p>b. Het bij wet instellen van een monitorings- en evaluatie instituut, welke in samenwerking met</p>	<p>a. Bemensen en installeren van een onafhankelijke Gezondheidsraad.</p> <p>b. De gap in medisch onderwijs en – research verkleinen door de medische faculteit van de Anton de Kom Universiteit (theoretisch kader) en het Academisch Ziekenhuis Paramaribo (praktijkopleiding) in een samenwerkingsverband met een</p>

	de farmaceutische- en medische inspectie, in de ruimste zin des woords, toezicht houdt op alle producten en artikelen, die ten behoeve van de gezondheidszorg in en uit Suriname geïmporteerd worden. c. Het preventief bestrijden van muskieten, die diverse ziekten kunnen verspreiden.	gerenommeerd buitenlands onderwijsinstituut in de gezondheidszorg onder te brengen.
Beleidsgebied: Duurzaamheid van het milieu		
Pijlers	Korte termijn crisis maatregelen	Lange termijn duurzame maatregelen
17. Duurzaamheid van het milieu	a. Incentieven voor bedrijven die aantoonbaar meewerken aan de bescherming van het milieu, onder andere door de vergroening van bedrijfsprocessen. b. Het introduceren van zwaardere straffen voor personen, die zich schuldig maken aan milieuverontreiniging, milieu schade en gebruik van verboden middelen.	a. Het introduceren van een afvalfonds in Suriname. b. Het introduceren en strikt naleven van economische zonerings. c. Het introduceren van groene winningstechnieken in de mijnbouw.

6. Conclusies

De uitdagingen van de huidige economische en maatschappelijke crisis zijn enorm. Het is van belang dat alle geledingen van de samenleving staan achter een eenduidige visie en richting van de macro economische, sociale en sectorale ontwikkelingen voor de komende 5 jaar. Een ieder dient zijn/haar ondersteuning daaraan te geven.

Ondanks de vele uitdagingen die er zijn, zijn er ook kansen die benut kunnen worden. Sterk, integer en deskundig leiderschap op elk niveau is gewenst om beslissingen te nemen en doelen in deze nieuwe regeerperiode te realiseren. Het Surinaams bedrijfsleven, dat de basis is voor de ontwikkeling van de productie/dienstverlening van de economie, heeft hulp nodig om de crisis periode door te komen en getransformeerd te worden tot een motor van productie en creatie van werkgelegenheid en welvaart in het land.

De visies en doelstellingen voor de diverse sectoren, moeten worden aangevuld en worden afgestemd op die van de beleidsmakers en andere relevante actoren in de samenleving. Daarom ondersteunt het bedrijfsleven, hechte doch productieve overlegstructuren met de overheid en de andere actoren om beleid te formuleren, deze verder uit te werken en helpen bij implementatie en monitoren daarvan.